

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra andragogiky a managementu vzdělávání

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Příčiny proměn školních vzdělávacích programů v předškolním vzdělávání

The causes of the transformations of the school curriculum in preschool
education

Jaroslava Schäferová

Vedoucí práce: PhDr. Václav Trojan, PhD.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Školský management

2019

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Příčiny proměn školních vzdělávacích programů potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Duchcov 11. dubna 2019

Děkuji vedoucímu této bakalářské práce PhDr. Václavu Trojanovi, Ph.D. za odborné vedení, poskytování cenných rad, trpělivý a vlídný přístup a čas, který mi věnoval.

ABSTRAKT

Ve své bakalářské práci se věnuji příčinám proměn školních vzdělávacích programů v předškolním vzdělávání. Analyzuji konkrétní důvody, které vedou jednotlivé mateřské školy ke změnám při tvorbě nebo proměně svých vzdělávacích programů a jak na tyto případné změny školy reagují.

Současně zjišťuji, v jakých časových intervalech školy svoje školní vzdělávací programy obměňují nebo tvoří zcela nově a kdo se na tvorbě těchto programů v mateřských školách podílí.

Teoretická část vychází z citací z odborných publikací, metodik MŠMT a Výročních zpráv České školní inspekce, které se věnují vývoji a proměnám školních vzdělávacích programů, a to ať z důvodu potřeby změn, které vedou k naplnění strategie školy a zlepšení výchovně vzdělávacích procesů, nebo pouze reagují na legislativní změny a změny školského zákona.

Výzkumná část je zaměřená na zjišťování konkrétních příčin, které vedou ke změnám školních vzdělávacích programů v předškolním vzdělávání. Zjišťuji konkrétní důvody, které vedou mateřské školy k úpravám těchto programů a jak na případné změny školy reagují.

Současně zjišťuji, jaký vliv mají tyto změny na to, v jakých časových intervalech školy svoje ŠVP obměňují nebo zcela tvoří nově a kdo se na tvorbě ŠVP v mateřských školách podílí.

Práce přináší údaje, které vypovídají o přístupu jednotlivých mateřských škol při tvorbě a proměnách tohoto strategického kurikulárního dokumentu.

KLÍČOVÁ SLOVA

Rámcový vzdělávací program, školní vzdělávací program, kurikulum

ABSTRACT

In my bachelor thesis I deal with the causes of changes in school education programs in pre-school education. I analyze the specific reasons for individual nursery schools to make changes in the development or transformation of their educational programs and how they respond to these changes.

At the same time, I find out at what time intervals the schools are changing their education programs or forming completely new ones and who are involved in the creation of these programs in kindergartens.

The theoretical part is based on citations from professional publications, methodologies of the Ministry of Education, Youth and Sports and the Annual Reports of the Czech School Inspectorate, which deal with the development and transformation of school education programs, either because of the necessity of changes that lead to the fulfillment of the school strategy and improvement of educational processes respond to legislative changes and changes to the Education Act.

The research part focuses on identifying specific causes that lead to changes in school education programs in pre-school education. I find out the specific reasons for nursery schools to modify these programs and how they react to possible changes to the school.

At the same time, I find out how these changes affect the time intervals of the school changing or creating new school education program and who are involved in the creation of school education program in nursery schools.

The work brings data on the access of individual kindergartens to the creation and transformation of this strategic curriculum.

KEYWORDS

Framework, school educational program, curriculum

Obsah

Úvod	7
1 Vymezení základních pojmů	9
1.1 Mateřská škola	9
1.2 Předškolní vzdělávání	11
1.3 Kurikulum	14
1.3.1 Význam kurikula	14
1.3.2 Kurikulární dokumenty	16
2 RVP PV	18
2.1 Vymezení a platnost RVP PV	18
2.2 Vzdělávací obsah RVP PV	19
2.3 Změny RVP PV	20
3 ŠVP	24
3.1 Charakteristika ŠVP	24
3.2 Obsah ŠVP	24
3.3 Význam tvorby ŠVP	25
4 PRAKTICKÁ ČÁST	28
4.1 Úvod k praktické části	28
4.1.1 Cíl výzkumného šetření:	28
4.1.2 Výzkumné otázky nebo předpoklady:	28
4.1.3 Výzkumný vzorek:	28
4.1.4 Metody výzkumu:	29
4.2 Dotazníkové šetření	30
4.2.1 Analýza zjištěných výsledků	30
4.3 Analýza šetření	61

Závěr.....	62
Seznam použitých informačních zdrojů	65

Úvod

Vstup dítěte do mateřské školy je považován v dnešní společnosti za velmi významný krok na jeho dlouhé cestě za celoživotním učením a vzděláváním. Mateřská škola je prvním institucionálním zařízením, do kterého dítě raného věku přichází a začíná se v něm organizovaně vzdělávat. Základním posláním mateřské školy by měla být spolupráce s rodinou dítěte a doplňování její výchovy a zároveň hledání společné cesty, která bude směřovat k všestrannému rozvoji dítěte, ale i podpoře jeho individuálních potřeb.

Cílem současného předškolního vzdělávání v České republice je podpora rozvoje osobnosti dítěte, podílení se na jeho citovém, rozumovém i tělesném vývoji a také na osvojování si pravidel chování v dnešní společnosti.

Po roce 1989 prošla naše společnost velkou reformou, která se významně dotkla i oblasti vzdělávání. Kurikulární reforma byla nevyhnutelná a ovlivnila situaci v celém českém školství, zasáhla tak i oblast tvorby nových kurikulárních dokumentů, a to jak na úrovni státní (RVP), tak i školní (ŠVP). Tato reforma probíhala v několika krocích a v prvním období sebou přinesla řadu problémů, komplikací a nepochopení, které do jisté míry přinesly do mateřských škol nejistotu. Otázkou je, nakolik byli pedagogové na tyto změny připraveni a zda byla dostatečná a systematická podpora ze strany tvůrců RVP PV.

Zásadním kurikulárním dokumentem na úrovni jednotlivých škol se stal školní vzdělávací program.

Zamyšlení se nad tím, kam chce naše škola v budoucnu směřovat, v čem lze hledat její silné stránky a dále je rozvíjet, to je prvním a zásadním krokem pro tvorbu kvalitního a smysluplného dokumentu. Naopak umět slabé stránky pojmenovat, a pracovat na jejich zlepšení, to posouvá školu i samotné pedagogy vpřed.

V počátcích tvorby tohoto základního kurikulárního dokumentu školy narážely na neznalost, nepochopení a snad i neochotu tento dokument přijmout za svůj a brát ho jako určitou přidanou hodnotu každé školy. Postupem času ale ředitelé a pedagogové škol pochopili, jak důležité pro vzdělávání dětí je pracovat s programem, který školu charakterizuje, vychází z jejich potřeb, vyzdvihuje individualitu dětí a schopnosti učitelů a vzdělávání posunuje vpřed.

Vytvořit kvalitní vzdělávací program, to není snadný úkol. Jejím základním předpokladem je znalost Rámcového vzdělávacího programu, ale také orientace v základních právních předpisech. Současně s tím je potřebná i analýza současného stavu školy a důkladná autoevaluace. Aby mohl školní vzdělávací program plnit svoji funkci, je třeba aby byl živým dokumentem, který reaguje na změny a potřeby školy i společnosti.

To, jakou cestu si škola zvolí, je jen na ní. Jen je třeba myslet na naplnění požadavků Rámcového vzdělávacího programu a být s ním v souladu.

Ve své bakalářské práci se věnuji příčinám proměn školních vzdělávacích programů v předškolním vzdělávání. Analyzuji důvody, které vedou jednotlivé mateřské školy ke změnám svých školních vzdělávacích programů. Pomocí odborných publikací, které se zabývají předškolním vzděláváním porovnávám vývoj školních vzdělávacích programů v souvislostech s vývojem vlastních strategických plánů školy.

V praktické části mé práce se zaměřím na analýzu konkrétních příčin. Zda se jedná o změny v RVP PV nebo legislativní změny, které jsou zakotveny ve školském zákoně, či tvorbu těchto dokumentů ovlivňují změny v personálním obsazení školy. Zjišťuji, jaký vliv mají tyto změny na časový interval proměn ŠVP a také to, kdo se ve školách na tvorbě vzdělávacího programu podílí.

1 Vymezení základních pojmů

1.1 Mateřská škola

*Institucemi pro předškolní (preprimární) vzdělávání v ČR jsou **MŠ**, podle zákona č. 561/2004 Sb. považované za **školy** v pravém slova smyslu, zatímco dříve byly chápány jako **výchovná zařízení**.* (Průcha a kol., 2013, str.58). Dále uvádí, že toto předškolní vzdělávání v mateřských školách je určeno pro děti ve věku od 3 do 6 let a je nepovinné s výjimkou posledního roku před nástupem dítěte k povinnému základnímu vzdělávání.

Účastní se ho kolem 80 % dětí tohoto věku.

*„**Mateřské školy** (zapsané v rejstříku škol a školských zařízení) **jsou součástí vzdělávací soustavy** škol a školských zařízení. Vzdělávání se v mateřských školách uskutečňuje podle vzdělávacích programů, konkrétně podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání a školních vzdělávacích programů, které si v souladu se školským zákonem a Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání mateřské školy samy zpracovávají.“* (Bečvářová, 2010, str.44).

Bečvářová dále uvádí, že mateřské školy získaly statut školy, čímž zaniklo jejich postavení, které dříve bylo pouze na úrovni školského zařízení.

Podle Svobodové (2010) mateřská škola doplňuje rodinnou výchovu a zároveň dítě v pestrém a stimulujícím prostředí všestranně rozvíjí a formuje. Je třeba hledat společnou cestu, která bude směřovat k úspěšnému vzdělávání dítěte.

Oprailová (2016) se věnuje vývoji a proměnám mateřských škol v České republice po roce 1989, hledání cest a možností, jak dosáhnout potřebných a nevyhnutelných změn, které souvisejí s probíhající kurikulární reformou našeho školského systému. Prvním krokem bylo kritické zhodnocení stávající situace.

„Pedagogové hledali prostor pro svobodnou volbu, tvořivost, různost s možností inspirovat se zahraničními zdroji.“ (Oprailová, 2016, str. 53)

Syslová (2014) specifikuje další náležitosti, které souvisí se zapsáním mateřských škol zřízených podle školského zákona do rejstříku škol a vymezují se tak základní povinnosti

z toho plynoucí. Mezi tyto základní povinnosti patří například vypracování vlastního školního vzdělávacího programu, který musí být v souladu s RVP PV.

„V souladu s § 12 školského zákona musí zpracovávat vlastní hodnocení a podléhají také externí kontrole České školní inspekce.“ (Syslová a kol., 2014, str.24). Dále upozorňuje i systém financování státních škol, které je zcela v režii státního rozpočtu, na rozdíl od škol soukromých, které ale také mohou za splnění určitých podmínek žádat o státní dotace. Ty jim jsou přidělovány na základě kontrolních výsledků ČŠI.

Syslová (2014) dále uvádí, jaké mají dnešní rodiny, které s starají o děti předškolního věku možnosti. Mezi ně patří:

- Jesle
- Mateřské školy v režimu školského zákona
- Mateřské školy v režimu živnostenského zákona (školy, které nejsou zařazené do Rejstříku škol a školských zařízení)
- Firemní školky
- Dětské skupiny
- Nestátní neziskové organizace-nejčastěji občanská sdružení
- Poskytování péče na nekomerčním základě-Občanská výpomoc rodičům
- Chůva

„Předškolní vzdělávání dětí v České republice probíhá standardně v mateřských školách. Kromě nich však existuje ještě jedno specifické zařízení pro předškolní vzdělávání - přípravné třídy.“ (Průcha, 2013, str.116)

Průcha (2013) se věnuje kvalitě a úrovni vzdělávání v současných mateřských školách, která během svého vývoje i v současné době bývá považována o hodnocena velmi dobře. Jednou z možných příčin této kvality by měla být odborná příprava na profesi učitelů mateřských škol, která je uskutečňována na středních pedagogických školách, vyšších odborných školách a v poslední době vzrůstá zájem o studium tohoto oboru na pedagogických fakultách vysokých škol.

„Začíná přibývat soukromých živností – zařízení, která pečují o děti do 6 let a vzdělávají je. Jsou mnohdy velkou finanční zátěží pro rodiče a jsou provozovány bez jakékoliv garance kvality. V těchto zařízeních nejsou stanoveny minimální požadavky a kvalita péče a vzdělávání dětí není žádným způsobem kontrolována. Bylo by dobré stanovit v živnostenském zákonu povinnost odborného (doporučujeme středoškolského pedagogického) vzdělání.“ (Syslová a kol., 2014 str. 150)

1.2 Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání je určeno pro děti ve věku zpravidla od tří do šesti let. Účastnit se ho mohou i děti starší, pokud jim je udělen odklad školní docházky, rovněž se ho mohou účastnit děti mladší (nejméně však ve věku dvou let), pokud to podmínky a kapacita školy umožňují.

„Ranné vzdělávání je všeobecně považováno mimo jiné za významný začátek procesu celoživotního učení a vzdělávání. Jednou ze základních podmínek dosahování pozitivních výsledků, zejména v institucionálním vzdělávání, je dobře zpracovaný vzdělávací program (kurikulum). Ten může velmi zásadním způsobem ovlivňovat celý proces učení a rozvoje dítěte.“ (Syslová a kol., 2014, str. 81)

Podle Opravilové (2016) došlo po roce 1989 v českém předškolním vzdělávání k zásadním změnám. Mateřské školy prošly velkou transformací, která se uskutečnila v několika fázích. Nejprve došlo ke kritickému zhodnocení stávající situace. Bylo třeba překonat zažitě stereotypy z předcházejícího období, kdy se naprosto nerespektovala individualita a vývojové zvláštnosti dětí. Potom se teprve mohl začít utvářet prostor pro samostatnost a tvořivost učitelů.

„Předškolní vzdělávání v rámci české vzdělávací soustavy, realizované nejčastěji v mateřské škole, se přizpůsobuje vývojovým fyziologickým a emocionálním potřebám dětí předškolního věku a musí zohledňovat vývojová specifika a maximálně je respektovat.“ (Průcha, Koťátková, 2013, str. 51)

Předškolní vzdělávání se podílí na zdravém rozvoji dítěte po stránce duševní, ale i fyzické. Podporuje růst jeho vědomostí, dovedností a schopností, a to vše v maximální spolupráci s rodinou, na jejíž výchovu škola navazuje a doplňuje ji.

„Výchova je proces záměrného a soustavného formování osobnosti, usměrňování jeho duševního a do určité míry i tělesného růstu v souladu s cíli a úkoly, jež si společnost dává na určitém stupni vývoje. Organizovaná výchova je cílevědomá a uskutečňuje se specificky především v součinnosti rodiny a školy. „(Svobodová, 2010, str.41)

„Úvaha o tom, co by mělo být obsahem vzdělávání v předškolním období, není jednoduchá, protože i v tomto věku si děti potřebují osvojit mnoho nejrůznějších poznatků. „(Opravilová, 2016, str. 70).

Opravilová dále uvádí, že není jednoduché zamyslet se nad vzdělávacím obsahem tak, aby děti tohoto věku byly rozvíjeny komplexně po všech stránkách. U dětí je třeba rozvíjet nejen schopnosti a dovednosti, ale také sociální a společenské návyky. *„O mnohém z toho, co dnešní děti běžně zvládají (např. média a informační technologie) neměli dříve zdání ani dospělí.“ (Opravilová, 2016, str. 70)*

Výrazně se tak mění nejen obsah, ale i formy a metody vzdělávání dětí tohoto věku.

„Cíl předškolního vzdělávání vyjadřuje představu o žádoucím stupni rozvoje osobnosti dítěte, kterého lze dosáhnout výchovou. Tento cíl je v souladu s představou o cílech výchovy člověka obecně. Pro předškolní výchovné instituce je vyjádřen ve vzdělávacím programu.

Obsah předškolního vzdělávání představuje uspořádaný systém hodnot, idejí a sociálních vzorců chování, přiměřený předškolnímu období, které vycházejí z kulturní tradice a stupně rozvoje znalostí ve společnosti. Různé strukturované varianty obsahu předškolního vzdělávání zachycuje kurikulum.“ (Průcha a kol., 2013, str. 143)

Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Současně napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami. (školský zákon §3).

Z Výroční zprávy ČŠI (2018) vyplývá, že ve školním roce 2017/2018 začaly MŠ realizovat změny, které nastavila novela zákona č. 561/2014, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Jednalo se zejména o tyto oblasti:

- Zavedení povinného předškolního vzdělávání pro děti, které do začátku školního roku dovrší pěti let
- Možnost rodičů využít individuální vzdělávání dítěte
- Změna organizace přijímacího řízení k předškolnímu vzdělávání
- Snížení věkové hranice pro možný vstup dítěte do MŠ
- Umožnění zápisu tzv. lesních mateřských škol do rejstříku škol a úprava jeho náležitostí

V návaznosti na tyto legislativní změny je povinností mateřských škol uvést svoje ŠVP do souladu s RVP PV.

Od 1. 9. 2017 došlo v předškolním vzdělávání k další zásadní změně, a tou je zavedení povinného posledního ročníku pro děti, které od začátku školního roku dovrší pěti let věku. Povinné předškolní vzdělávání dětí probíhá v rozsahu čtyř hodin denně kromě prázdnin tak, jak je stanoveno i v základním nebo středním vzdělávání a další podmínky tohoto vzdělávání jsou konkretizovány ve školním řádu příslušné mateřské školy.

„Základní podmínky, které je třeba při vzdělávání dětí dodržovat, jsou legislativně vymezeny příslušnými právními normami (zákony, vyhláškami, prováděcími předpisy). V návaznosti na ně RVP PV podrobněji popisuje a doplňuje další materiál, organizační, personální, psychohygienické a pedagogické podmínky, které příznivě ovlivňují, resp. podmiňují kvalitu poskytovaného vzdělávání vymezenou a požadovanou RVP PV. (Smolíková, 2004, str.31)

Syslová (2014) se také zabývá otázkou konkrétních vzdělávacích cílů a obsahu vzdělávání dětí předškolního věku a uvádí, že kvalitní vzdělávání souvisí s celkovým pojetím kurikula.

„Obsah předškolního vzdělávání představuje hlavní prostředek vzdělávání dítěte, slouží k naplňování vzdělávacích záměrů a dosahování vzdělávacích cílů.“ (Syslová a kol., 2014, str.95)

„Podle mezinárodních výzkumů pomáhá účast dětí v předškolním vzdělávání vytvořit základy pro celoživotní učení a snižuje nerovnosti ve výsledcích vzdělávání. O tom svědčí i skutečnost, že žáci, kteří navštěvovali předškolní vzdělávání, dosahují lepších výsledků v testech PISA a častěji vstupují do terciálního vzdělávání.“ (Syslová a kol., 2014, str.18)

„České předškolní vzdělávání je tradičně velmi vyspělé a kvalitní a lze jej charakterizovat těmito údaji:“ (Syslová a kol., 2014, str.33)

- Máme v provozu téměř 4 900 mateřských škol, které navštěvuje přibližně 342 tisíc dětí, průměrný počet dětí v jedné třídě je 23.
- V 96 % jsou zřizovatelem mateřských škol obce, které tyto školy financují ze svých rozpočtů. Mimoto funguje několik desítek mateřských škol soukromých, církevních, firemních apod.
- Pro děti se zdravotním postižením jsou určeny školy speciální, dále speciální třídy v běžných školách a rovněž je část zdravotně postižených dětí integrována v běžných třídách mateřských škol
- V posledních dvaceti letech u nás vznikly i mateřské školy s alternativním pedagogickým zaměřením
- Vysoká míra účasti dětí předškolního věku na vzdělávání v mateřských školách

1.3 Kurikulum

1.3.1 Význam kurikula

Podle Opravilové (2016) bývá kurikulum v širším slova smyslu chápáno jako ucelený přehled toho, co všechno by si dítě předškolního věku mělo osvojit, co by mu mělo být předáno a co by ho mělo dále rozvíjet a formovat. Všechny tyto poznatky, ať už se jedná o vědomosti, dovednosti nebo návyky, jsou dětem předávány v mateřské škole, ale i mimo ni.

Školy všech stupňů a úrovní po kurikulární reformě, která po roce 1989 zákonitě přišla a ovlivnila situaci v českém školství, začaly vytvářet zcela nové koncepce svého rozvoje. „Škola se má stát institucí, kde se děti učí řešit problémy, s nimiž se setkávají a budou setkávat v běžném životě, místem, kde jsou připravovány na život v permanentní změně a vyrovnávání se se změnami“ (Walterová et.al.2004, s.32).

Průcha a kol. (2013) ve svém pojetí kurikula chápe význam tohoto pojmu jako:

- 1) Určitého druhu vzdělávacího plánu, projektu, programu
- 2) Průběh a obsahovou nabídku vzdělávání
- 3) Veškeré vědomosti a dovednosti, které dítě získá během svého vzdělávání ve škole a s ním i spojené činnosti se vzděláváním souvisejícími

„Problémy kurikula zahrnují komplex otázek proč, koho, v čem, jak, kdy a za jakých podmínek vzdělávat. Problematika kurikula se vztahuje nejen k programovým cílům a obsahu vzdělávání, ale také k jejich implementaci, realizaci a efektům u žáků (podrobně in Walterová 1994).“ (Walterová a kol., Školství – věc (ne)veřejná?, 2010, s. 150)

Podle Svobodové (2010) je kurikulum nejčastěji chápáno jako určitý vzdělávací plán, který ve svém obsahu zahrnuje cíle, obsah, prostředky a podmínky vzdělávání a také jeho uskutečňování a způsob hodnocení vzdělávacích výsledků. A to jak na úrovni státní, tak i školní.

„Kurikulum je mnohdy chápáno v mnohem širším kontextu. V takovém pojetí kurikulum zahrnuje:

- Zásady a hodnoty, kterými by se mělo vzdělávání řídit (například dodržování zásady úmluvy o právech dítěte, včetně úcty k rodičům jako prvním vychovatelům dítěte).
- Popis podmínek a průběhu vzdělávání jako informace pro rodič – co mohou od vzdělávací instituce očekávat (například kvalifikovanost zaměstnanců, počet dětí na jednoho učitele, vnitřní i vnější materiální podmínky, venkovní prostředí apod.).
- Informace týkající se obsahu a výstupů, tedy přehled o cílech – kam vzdělávání směřuje, jaké znalosti a dovednosti lze v různém věku od dětí očekávat, napříč různými rozvojovými oblastmi.“

(Syslová a kol., 2014, str. 83)

Syslová (2014) se zamýšlí nad roztržitostí systému vzdělávání v České republice, kde funguje vysoká nejednotnost mezi Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, zodpovědného za výchovu a vzdělávání dětí předškolního věku, které je organizováno a uskutečňováno v mateřských školách a je určeno pro děti zpravidla od tří do šesti let, zatímco péče o děti mladší spadá do kompetence Ministerstva práce a sociálních věcí.

„Česká republika nemá kurikulární rámec nebo směrnice pro pracovníky s nejmladšími dětmi ve věku 0 až 3 roky.“ (Syslová a kol., 2014, str.98-99).

RVP PV je založeno na stejných základech jako vzdělávání v ostatních stupních vzdělávání.

1.3.2 Kurikulární dokumenty

„Usnesením vlády České republiky č. 277 ze 7. dubna 1999 vznikl Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (dále Bílá kniha). Strategický dokument byl vydán v návaznosti na programové prohlášení z července 1998, kde byly formulovány hlavní cíle vzdělávací politiky. Přijaté cíle vytvořily východisko pro koncepci vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice.“ (Svobodová, 2010, str. 14, 15)

Národní program rozvoje vzdělávání – Bílá kniha představuje systémový projekt, v němž jsou stanoveny záměry, rozvojové programy, směrodatné pro vývoj našeho školství ve střednědobém horizontu.

„Bílá kniha představuje otevřený dokument, který je průběžně kriticky zkoumán a analyzován, a to v souladu se změnami probíhajícími ve společnosti. Časový horizont dokumentu byl stanoven na rok 2005, v některých částech do roku 2010.“ (Svobodová, 2010, str. 15)

„V souladu s Národním programem rozvoje vzdělávání v ČR a školským zákonem připravilo MŠMT ČR pro všechny školy, včetně školy mateřské, obsahové dokumenty, které mají úroveň státní a školskou.“ (Opravilová, 2016, str. 71)

Na státní úrovni se jedná o rámcové vzdělávací programy (RVP) a na úrovni školní jde o školní vzdělávací programy (ŠVP). Na ně mohou navazovat třídní vzdělávací programy

(TVP), které nejsou povinnými dokumenty, ale slouží jednotlivým pedagogům jako pomůcka v jejich práci.

„Rámcové vzdělávací programy vymezují cílové zaměření vzdělávání na daném stupni / pro daný obor vzdělávání a očekávané výstupy.“ (Průcha a kol., 2013, str. 241). Pro tyto RVP je typické určení cílů, obsahu a klíčových kompetencí daných pro jednotlivé stupně vzdělávání a na jejich základě školy tvoří své vlastní školní programy.

Školní vzdělávací programy – Průcha (2013) uvádí, že se jedná o základní dokument každé školy, který je nejen povinný, ale musí být v souladu s RVP pro daný stupeň vzdělávání.

„V České republice je pro předškolní vzdělávání, stejně tak jak pro další etapy institucionálního vzdělávání uplatňován systém tzv. dvouúrovňového kurikula. Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní. Státní úroveň představuje Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV), který vymezuje závazný rámec vzdělávání, a zajišťuje tak, aby všechny děti dostaly ve vzdělávacích institucích srovnatelnou kvalitní úroveň vzdělávání a péči. Školní úroveň představují školní vzdělávací programy, podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách. Školní vzdělávací program si vytváří každá škola podle zásad stanovených v RVP PV. (Syslová a kol., 2014, str.90)

„Dobře nastavený vzdělávací program je základní podmínkou kvality vzdělávání. Úspěch však závisí na tom, zda je účinně realizován v praxi. Účinnou realizaci v praxi ovlivňuje několik faktorů.“ (Syslová a kol., 2014, str.101)

- Definice cílů a obsahu
- Sladění kurikul pro kontinuální rozvoj dítěte
- Účinná implementace kurikula
- Systematická evaluace a hodnocení

2 RVP PV

2.1 Vymezení a platnost RVP PV

Podle Průchy (2013) je Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání je závazným dokumentem, který vymezuje hlavní obsah, podmínky a oblasti pro vzdělávání dětí v mateřských školách.

RVP PV je živým dokumentem, který v určitých etapách počítá se změnami a inovacemi navazujícími na potřeby společnosti, škol i samotných dětí.

„Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti probíhající ve vzdělávacích institucích zařazených do sítě škol a školských zařízení. Jsou závazná pro předškolní vzdělávání v mateřských školách, v mateřských školách zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona, v lesních mateřských školách a v přípravných třídách základních škol.“ (Smolíková, 2004, str.5)

MŠMT uvádí hlavní zásady a rámec, podle kterého se jednotlivé školy musí řídit při tvorbě svých školních vzdělávacích programů:

- Vycházet z nových strategií vzdělávání
- Vycházet z koncepce společného vzdělávání
- Formulovat očekávané výstupy pro dané vzdělávání
- Podporovat pedagogickou autonomii škol a odpovědnost pedagogů za výsledky vzdělávání

„Pojetí RVP PV a tím spojená individualizace vzdělávání vyžaduje v praxi MŠ od pedagogických pracovníků hluboké kompetence a dovednosti. Chybí ucelený systém

celoživotního vzdělávání, konkrétně průběžně dalšího vzdělávání, které by napomáhalo pedagogům tato kompetence získávat a prohlubovat, a napomáhat tak účinné realizaci RVP PV a ŠVP PV. Napomoci by mohl i prozatím nedokončený dlouho avizovaný karierní řád.“ (Syslová a kol., 2014 str. 104)

Dále Syslová (2014) upozorňuje na důležitost maximální podpory a individuálního přístupu v rozvoji dítěte předškolního věku, které je vzdělávané v mateřské škole. Respektovat schopnosti každého jedince a umožnit mu dosáhnout maximálního rozvoje, kterého je schopno při ukončení vzdělávání v MŠ.

„Jednou z příčin nedostatečné implementace může být nedostačující kvalifikovanost učitelů MŠ, na kterou poukazují jak mezinárodní výzkumy, tak i šetření provedené v České republice i ČŠI.“ (Splavcová, 2018, str.30)“

I toto zjištění může být jednou z příčin nedostatečné podpory pedagogů při prvotní implementaci RVP PV.

2.2 Vzdělávací obsah RVP PV

„V souladu s kurikulární politikou dokumentu Národní program rozvoje vzdělávání v ČR. Bílá kniha (2001) a zákonem č. 561/2004 Sb. jsou cíle a obsah předškolního vzdělávání dětí od 3 let deklarovány veřejným dokumentem – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV, 2001; aktualizace 2004), který vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku uskutečňované ve vzdělávacích institucích, zařazených do sítě škol a školských zařízení.“ (Průcha a kol., 2013, str. 146)

„Obsah předškolního vzdělávání představuje hlavní prostředek vzdělávání dítěte v mateřské škole. V RVP PV je vymezen tak, aby sloužil k naplňování vzdělávacích záměrů a dosahování vzdělávacích cílů. Stejně jako na dalších vzdělávacích úrovních je vzdělávací obsah v RVP PV formulován v podobě „učiva“ a „očekávaných výstupů“, a to pouze obecně, rámcově.“ (Smolíková, 2004, str. 13)

Vzdělávací obsah je v RVP PV uspořádán do pěti vzdělávacích oblastí:

- biologické
- psychologické
- interpersonální
- sociálně-kulturní a environmentální

Tyto oblasti jsou nazvány:

- Dítě a jeho tělo
- Dítě a jeho psychika
- Dítě a ten druhý
- Dítě a společnost
- Dítě a svět

Podle Průchy (2013) RVP PV pracuje se čtyřmi kategoriemi, jimiž jsou:

1. Rámcové cíle
2. Klíčové kompetence
3. Dílčí cíle
4. Dílčí výstupy

2.3 Změny RVP PV

První fáze práce s RVP PV přinesla do mateřských škol nejistotu. Ve snaze o maximální naplnění požadavků dokumentu učitelky narážely na problémy, s nimiž si často nevěděly rady. Scházelo systematické vzdělávání v této oblasti a semináře, které byly pořádány, se často lišily v základním pochopení RVP PV. Program přinesl změny, ale s nimi i problémy.

Syslová (2014) upozorňuje na každoročně uveřejňované zprávy České školní inspekce, ze kterých vyplývá, že během počátečního zavádění kurikula chyběla spolupráce mezi autory programu, řediteli škol i samotnými pedagogy, což se negativně projevovalo v tvorbě i implementaci vzdělávacího programu v jednotlivých školách.

Ve zprávách ČŠI se dále uvádí, že je i v současnosti mezi školami velký rozdíl v pojetí a pochopení kurikula a nutného souladu ŠVP s RVP.

*„Informace o filozofii RVP PV a o jeho efektivním naplňování byly velmi roztříštěné, chybělo systémové vzdělávání pedagogů. Jako hlavní metodická podpora učitelů a k zavedení rámcových vzdělávacích programů ve školách vznikl tzv. elektronický **Metodický portál RVP.cz**. V období zavádění RVP PV do praxe však chybělo mateřským školám potřebné IT vybavení, aby se k elektronickým informacím dostaly. Uvedený metodický portál je funkční doposud. (Syslová a kol., 2014, str.102,103)*

V roce 2016 dochází k legislativním změnám v oblasti „Podpory vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami“.

Touto změnou dochází v §16 zákona 561/2004 Sb. (Školský zákon) k úpravě RVP PV s účinností od 1. 9. 2016.

K další úpravě RVP PV dochází v roce 2017 a to v oblasti organizace předškolního vzdělávání:

V § 34 odstavec 1 zní:

„Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku od 2 do zpravidla 6 let.“.

V § 34 odst. 3 - Přednostního přijímání dětí ze spádových oblastí - znamená změnu podmínek při přijímacím řízení k předškolnímu vzdělávání.

§ 34a - Povinné předškolní vzdělávání a způsob jeho plnění

§ 34b – Individuální vzdělávání dítěte

Účinnost tohoto opatření je 1. 9. 2017.

Zatím k poslední změně v RVP PV došlo v roce 2018 a týká se úpravy v zajištění překrývání přímé pedagogické činnosti učitelů. Ke změně dochází v citaci výkladu: „*Je podle možností a podmínek školy zajištěno překrývání přímé pedagogické činnosti učitelů ve třídě, optimálně alespoň v rozsahu dvou a půl hodiny.*“, která nahradila původní citaci: „*Je zajištěno překrývání...*“

K této úpravě došlo na základě Opatření ministra školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se mění Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
Toto opatření nabývá účinnosti dnem 1. 1. 2018.

V kapitole 7.6 Personální a pedagogické zajištění se text „*Je zajištěno překrývání přímé pedagogické činnosti učitelů každý den v každé třídě minimálně v rozsahu dvou a půl hodin.*“ nahrazuje textem „*Je podle možností a podmínek školy zajištěno překrývání přímé pedagogické činnosti učitelů ve třídě, optimálně alespoň v rozsahu dvou a půl hodiny.*“ Čl. 2 V kapitole 12 Zásady pro zpracování školního vzdělávacího programu se text „*výčet činností, při kterých je zajištěno souběžné působení dvou učitelů v každé třídě*“ nahrazuje textem „*činnosti, při kterých je zajištěno souběžné působení dvou učitelů ve třídě.*“

„*Je třeba věnovat mimořádnou pozornost probíhající revizi RVP PV, zejména těmto dílčím krokům:* (Syslová a kol., 2014, str.104, 105)

- Využití dostupných informací k vyhodnocení současného stavu
- Dohodnout se se všemi zúčastněnými stranami na nových záměrech a cílech vzdělávání
- Při implementaci nového kurikula zajistit další infrastrukturu
- Zajistit zpětnou vazbu o naplňování kurikula v praxi
- Zajistit návaznost na financování

Plánovaná revize stávajících RVP, která má být uskutečněna v různých etapách až do roku 2022 je jistě ožehavým tématem současného českého školství.

„RVP PV byl vydán v roce 2004 a při jeho případné revizi by měl být brán zřetel na měnící se potřeby společnosti.“ (Splavcová, 2018, str.17)

Podle Splavcové (2018) je třeba provést důkladné šetření a poté přednést návrhy a doporučení, která se budou týkat právě zmiňovaných potřebných změn RVP.

„Východiskem pro návrhy a doporučení se stala analýza relevantních materiálů, dokumentů, studií a dalších dostupných zdrojů, které vypovídají o kvalitě zamýšleného i realizovaného kurikula. To znamená o kvalitě RVP PV a jeho implementaci v praxi. Podkladovou studii bude ve své práci na úpravách RVP PV využívat odborná skupina pro revize RVP PV.“ (Splavcová, 2018, str. 5)

3 ŠVP

3.1 Charakteristika ŠVP

Podle Průchy (2013) je ŠVP základním kurikulárním dokumentem, který je pro všechny mateřské školy povinný. Jeho zpracování je podmíněno přijetím rámcových pravidel a dalšími doporučeními zakotvenými v RVP PV.

Pro školy znamená ŠVP jedinečnou příležitost, jak do svého kurikula zpracovat své zaměření, způsob a obsah své vzdělávací práce, ale i materiální a personální podmínky.

Stává se zároveň kvalitním podkladem pro tvorbu vlastních třídních vzdělávacích programů, které ke své práci využívají pedagogové.

Tento dokument je veřejně přístupný pro rodiče, zřizovatele i širokou veřejnost a současně se stává i podkladem pro inspekční činnost ČŠI.

„ŠVP je dokumentem o konkrétním fungování školy, kterým se budou její pedagogové řídit při naplňování podmínek pro práci s dětmi a při vypracovávání vlastních vzdělávacích obsahů ve třídě dané mateřské školy.“ (Průcha, Kořátková, 2013, str. 80)

Školní vzdělávací program musí být v souladu s Rámcovým vzdělávacím a jeho obsah je uspořádán do ucelených částí

Tento program stanoví konkrétní obsah, cíle a podmínky a průběh vzdělávání.

Školní vzdělávací program vydává ředitel školy a zveřejní ho na veřejně přístupném místě. (Školský zákon)

3.2 Obsah ŠVP

Vzdělávací obsah RVP PV slouží učitelům jako východisko pro přípravu vlastní vzdělávací nabídky. Učitel ji ve školním (třídním) vzdělávacím programu formuluje v podobě, v jaké ji bude dětem předkládat – a to v podobě integrovaných bloků.

Je to jediný požadavek společný všem vzdělávacím programům připravovaným na školní úrovni. Školy tak mají značnou volnost v tom, jakým způsobem vzdělávací obsah daný RVP PV pojmu a realizují. (Smolíková, 2004, str.13)

ŠVP PV musí podle RVP PV i podle ŠZ obsahovat informace z následujících sedmi okruhů:

- Identifikační údaje
- Obecná charakteristika školy
- Podmínky vzdělávání
- Organizace vzdělávání
- Charakteristika vzdělávacího programu
- Vzdělávací obsah
- Evaluační systém

Pokud ŠVP PV všechny tyto informace neobsahuje, nelze jej hodnotit jako úplný. RVP PV nestanovuje povinnou strukturu, uspořádání těchto informací může být libovolné.

3.3 Význam tvorby ŠVP

„Jak v zahraničí, tak u nás však část odborníků upozorňovala na nereálnost pojetí učitele jako specialisty pro návrh, zavádění a testování školního kurikula (Dvořák, Od osnov ke standardům: Proměny kurikulární teorie a praxe, 2012).“ (Trojan, 2017 str.50)

Bečvářová (2010) uvádí jaké jsou základní předpoklady pro kvalitní zpracování ŠVP. Prvním předpokladem je dobrá znalost RVP PV a základní orientace v aktuálních právních předpisech. Zároveň je třeba analyzovat celkové podmínky školy, ať už materiální, tak i personální. Další podmínkou je pojmenování silných a slabých stránek tak, aby škola na silných stránkách dokázala stavět a slabé stránky naopak zvládla zlepšit.

Straková (2013) se zamýšlí nad uchopením prvotní tvorby školních vzdělávacích programů z pohledu škol. Na jedné straně mluvíme o povinnosti tento dokument tvořit a straně druhé, možnosti vlastnit vzdělávací program zcela jedinečný a přizpůsobený konkrétním podmínkám školy. Zásadní otázkou je, zda byly učitelé v počátku vzniku tohoto zásadního dokumentu na jeho tvorbu připraveni a odborně vybaveni a do jaké míry byl jeho vznik ovlivněn probíhající kurikulární reformou, postoji a přijetím z jejich strany

Vysoká autonomie škol přinesla nejedno úskalí při tvorbě školního kurikula.

„Česká republika se rovněž potýkala a doposud se potýká při implementaci kurikulárního rámce s několika problémy. Decentralizovaný systém českého školství poskytuje školám poměrně velkou svobodu k samostatnému rozhodování a možnost pracovat dle vlastních podmínek, ale také velkou zodpovědnost. Výroční zprávy ČŠI poukazují na fakt, že kvalita zpracování Školních vzdělávacích programů jednotlivými mateřskými školami se velmi různí.“ (Syslová, 2014, str. 102)

Nebylo možné se skrýt za anonymního autora, nebylo náhle možné přenášet odpovědnost jinam než k týmu školy.

(Trojan, 2017, str. 50)

Průcha (2013) naznačuje způsob, jakým školy svoje ŠVP zpracují a jakým směrem se vydají, jak naplní požadavky RVP PV, je na nich. Zvolí optimální způsoby práce, které v jejich škole budou převládat. Vytvoří tak vzdělávací program, který bude naplňovat požadavky RVP a současně bude odpovídat konkrétním podmínkám a prostředí, ve kterém se škola nachází. Bude vycházet z možností a reagovat na svoji vizi a vzdělávací strategii.

Dále i Průcha (2013) uvádí, co by mělo samotné tvorbě ŠVP předcházet. Je tím zamyšlení nad tím, kam vlastně naše škola chce v budoucnu směřovat a vytvářet tak program, který je platný a aktuální zpravidla tři roky. Podstatou fungujícího programu je vytvoření priorit a zlepšení slabých stránek školy.

Podle Trojana (2017) je třeba, aby školy při tvorbě školního vzdělávacího programu vycházely ze základní povinnosti vyplývající z podmínek tvořit ŠVP, který je v souladu s platnými předpisy a současně vychází z platného rámcového vzdělávacího programu. Dále upozorňuje na skutečnost, jaké velké potíže přineslo rozhodnutí přenést veškerou zodpovědnost za tvorbu tohoto kurikulárního dokumentu na samotné pedagogy, kteří na tuto situaci nebyli zcela připraveni.

„Přitom jsou patrné nesporné výhody, které tato příležitost přinesla do života škol. Vlastní školní vzdělávací program může reagovat na konkrétní podmínky teritoriální (střed velkého města, malé město, vesnice), personální, ekonomické, projevuje se typ budovy, (ne)existence pozemku, zahrady, blízký průmysl. Konkrétní podoba tohoto klíčového dokumentu, stejně tak způsob jeho naplňování patří k faktorům, které je škola jednoznačně sama schopna ovlivnit a ovlivňovat.“

(Trojan, 2017)

„V této souvislosti je nezbytné si uvědomit, že záměry a dílčí vzdělávací cíle učitelům říkají, kam má směřovat jejich pedagogické působení. Klíčové kompetence a očekávané výstupy se vztahují k osobnosti dítěte, k tomu, čeho má dítě na konci předškolního věku v rámci svých možností dosáhnout.“ (Svobodová, 2010, str.41)

V souvislosti s plánovanou reformou a revizí RVP PV se stále častěji řeší otázka, co na tvorbě ŠVP, ale především RVP měnit a napravovat.

*„Nejčastější chyby jsou opakovaně zjištěny v **rozpracování vzdělávacího obsahu**. Školám činí potíže správné nastavení okruhu činností a očekávaných výstupů. Chyby bývají v nastavení, jak s integrovanými bloky dále pracovat, ve zpracování integrovaných bloků a v charakteristice hlavního smyslu integrovaných bloků.“* (Splavcová, 2018, str.25)

4 PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 Úvod k praktické části

4.1.1 Cíl výzkumného šetření:

V praktické části svojí bakalářské práce analyzuji konkrétní příčiny, které vedou jednotlivé mateřské školy ke změnám svých školních vzdělávacích programů.

Formou rozhovorů a dotazníků, které jsou určeny pro ředitele mateřských škol, zjišťuji, jak tyto změny ovlivňují tvorbu těchto dokumentů, ale i samotné podmínky a průběh vzdělávání jednotlivých mateřských škol. Současně analyzuji, jaký vliv mají tyto změny na časový interval proměn ŠVP a také to, kdo s ve školách na tvorbě vzdělávacího programu podílí.

4.1.2 Výzkumné otázky nebo předpoklady:

Předpoklad: Změny, které vedou mateřské školy k proměnám nebo tvorbě úplně nových školních vzdělávacích programů, jsou způsobeny těmito faktory:

- 1) ŠVP není v souladu s RVP PV
- 2) Legislativními změnami, které jsou zakotveny ve školském zákoně
- 3) Změnami v personálním obsazení školy

4.1.3 Výzkumný vzorek:

Základní soubor tvoří mateřské školy v oblasti ORP Teplice, které jsem oslovila prostřednictvím jejich ředitelů. Analýza vycházela ze 42 vrácených vyplněných dotazníků.

Pro svůj výzkum jsem vybrala mateřské školy z regionální oblasti, na jejímž území v současné době funguje 51 mateřských škol, z toho 6 škol je sloučených ZŠ – MŠ. Jedná se o mateřské školy státní, zřizované obcemi.

Výběrový soubor tvoří tři ředitelé mateřských škol ze stejné oblasti, které jsem v předvýzkumu oslovila s řízeným rozhovorem, abych si ověřila srozumitelnost položených otázek v následném dotazníku.

4.1.4 Metody výzkumu:

Ve svém výzkumu používám teoreticko-empirickou metodu a použiji techniku dotazníku a rozhovoru.

S připraveným dotazníkem jsem oslovila všechny mateřské školy z regionální oblasti ORP Teplice prostřednictvím jejich ředitelů a vzhledem k osobnímu kontaktování všech, očekávám vysokou návratnost vyplněných dotazníků.

Dotazník byl vytvořen v Google dokumentech a elektronicky rozeslán výběrovému vzorku ředitelů jednotlivých mateřských škol v této oblasti.

Tuto metodu jsem si zvolila z důvodu časové nenáročnosti (jak pro tazatele, tak i pro respondenty) tak, jak by tomu nebylo například u řízeného rozhovoru. Dotazník obsahoval celkem 20 otázek, z toho 4 otázky otevřené.

Tato technika je optimální pro své grafické znázornění i pro další zpracování získaných dat.

E-mail obsahoval:

- Oslovení ředitele školy
- Žádost o vyplnění dotazníku ředitelem školy, popřípadě koordinátorem ŠVP
- Poděkování a zaručení anonymity

Tomuto dotazníkovému šetření nejprve předcházela předvýzkum formou řízeného rozhovoru se třemi náhodně vybranými ředitelkami mateřských škol, abych se ujistila, že položené otázky jsou srozumitelné, jasné a tazateli správně pochopené.

V následující analýze zjištěných výsledků budu porovnávat odpovědi z 42 vyplněných dotazníků, což je 82% návratnosti.

4.2 Dotazníkové šetření

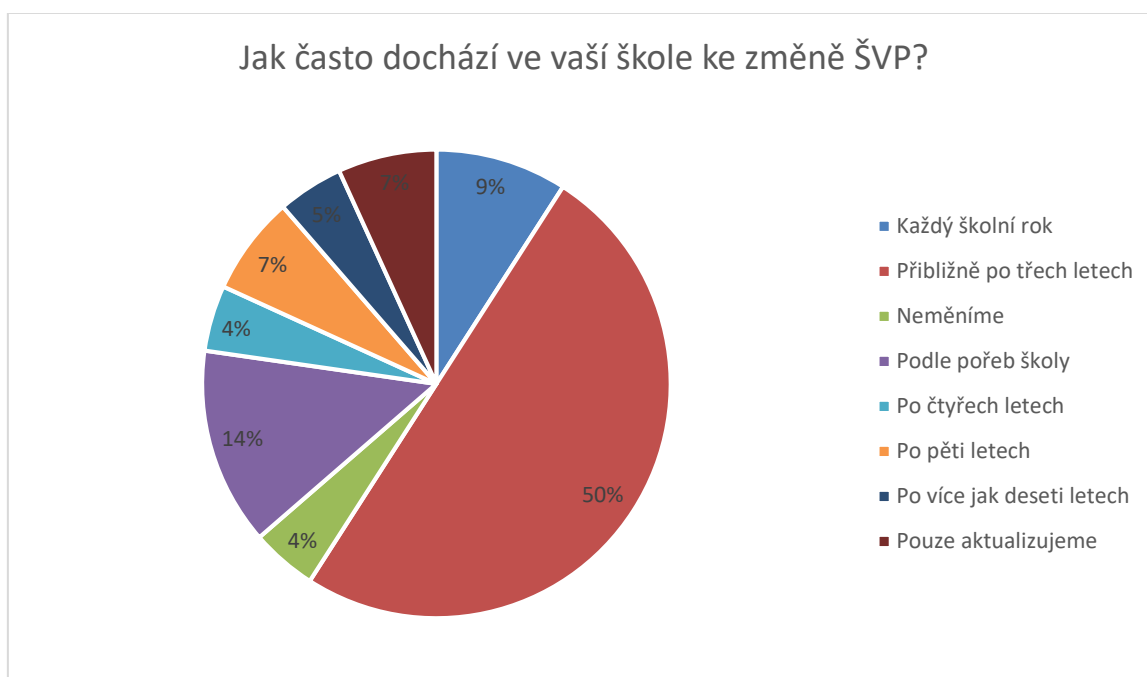
4.2.1 Analýza zjištěných výsledků

Otázka č.1

Jak často dochází ve vaší škole ke změně ŠVP? (možnosti více odpovědí)

- *Každý školní rok*
- *Přibližně po třech letech*
- *Neměníme*
- *Jiné (možnost jiné než nabízené varianty)*

Graf č. 1

Z grafu lze vyčíst, že 22 ředitelek, které odpověděly na dotazník, mění svůj školní vzdělávací program přibližně po třech letech. Druhou nejčastější odpovědí je, že program mění školy podle aktuálních potřeb školy a odpovědělo takto 6 ředitelek. 4 mateřské školy mění program každý rok, 3 po pěti letech a stejný počet škol svoje programy pouze aktualizuje. 2 mateřské školy měnily svůj program po více jak deseti letech, a to po nástupu nové ředitelky do funkce. Dvě ředitelky také odpověděly, že ve svých školách program nemění vůbec.

Lze tedy říci, že nejčastějším obdobím, ve kterém dochází k proměnám školních vzdělávacích programů v mateřských školách je interval tří let.

Otázka č. 2

Z jakého důvodu ke změnám ŠVP ve vaší škole dochází? (otevřená otázka)

- „Nebyl v souladu s RVP“
- „Reagujeme na aktuální potřeby, snažíme se nezůstat v zajetých kolejích.“
- „Nástup nové ředitelky“
- „Přizpůsobení změnám legislativy“
- „Na základě evaluace, změna vzhledem k potřebám školy, pedagogického sboru a složení dětí“
- „Změny RVP, legislativy“
- „Aktualizace a na základě evaluace ŠVP“
- „Reakce na podmínky vzdělávání, nevyhovující témata“
- „Na základě zhodnocení cílů ŠVP, aktualizace tematiky“
- „Aktuální změny v legislativě a potřeby MŠ“
- „ŠVP na škole byl podle programu Zdravá MŠ z tohoto programu jsem vystoupila a ŠVP jsem napsala nový.“
- „Měníme pouze charakteristiku, podmínky, organizaci (na základě změn RVP), integrované bloky neměníme.“
- „Pokud dojde k jakýmkoliv změnám“
- „Reakce na změnu RVP“
- „Reagujeme na legislativní změny a změny v RVP“
- „Změny RVP, změna ředitele, pedagogického sboru
- „Výsledky šetření ČŠI“
- „Reagujeme na věkovou a další skladbu dětí“
- „Pokud není například v souladu s RVP“
- „Změny RVP, tlak ČŠI“
- „ŠVP není v souladu s RVP PV“
- „Reagujeme na změny“

- „Zpracujeme změny podle vyhodnocení školního roku“
- „Po vyhodnocení autoevaluace školy“
- „Změny legislativy, změny personálu“
- „Legislativa“
- „Změny legislativy“
- „Změny v legislativě“
- „Legislativní změny“
- „Reakce na nově vzniklé situace a trendy“.
- „Legislativní změny“
- „Změny v legislativě“
- „Reakce na trendy“
- „Zásadní změny v legislativě“
- „Po 3 letech nebo z důvodu legislativních změn. “
- „Aktualizace“
- „Inovace, nové metody, projekty, výchovné styly“
- „Aktualizace“
- „Změna tematických bloků“
- „Stále se něco mění - složení dětí, legislativa... “
- „Změny RVP PV, personální změny“
- „Legislativní změny, personální obsazení, věkové složení dětí“

Z odpovědí vyplývá, že mezi nejčastější důvody, které vedou školy ke změnám svých ŠVP patří:

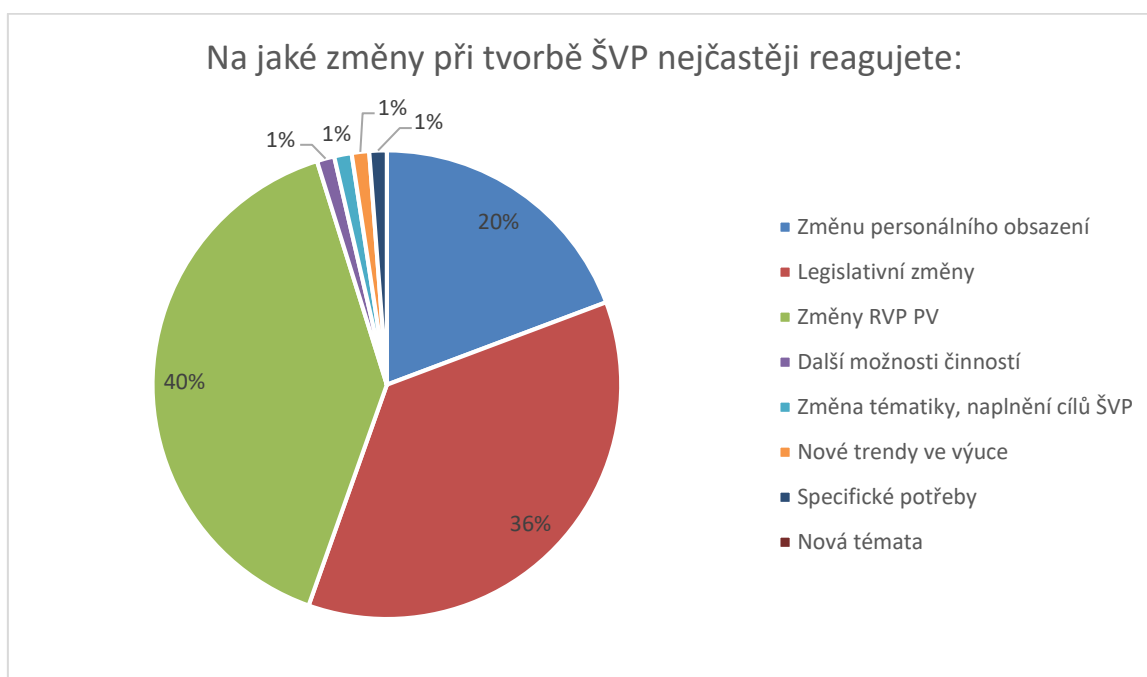
- Legislativní změny (15 odpovědí)
- Nesoulad stávajícího ŠVP s RVP PV (10 odpovědí)
- Aktuální potřeby školy (13 odpovědí)
- Personální změny (6 odpovědí)
- Změny na základě evaluace či autoevaluace (4 odpovědi)
- Tlak ze strany ČŠI (2 odpovědi)

Otázka č. 3

Na jaké změny při tvorbě vašeho ŠVP nejčastěji reagujete? (možnost výběru několika odpovědí současně)

- *Změna personálního obsazení*
- *Změna RVP*
- *Jiné*

Graf č. 2

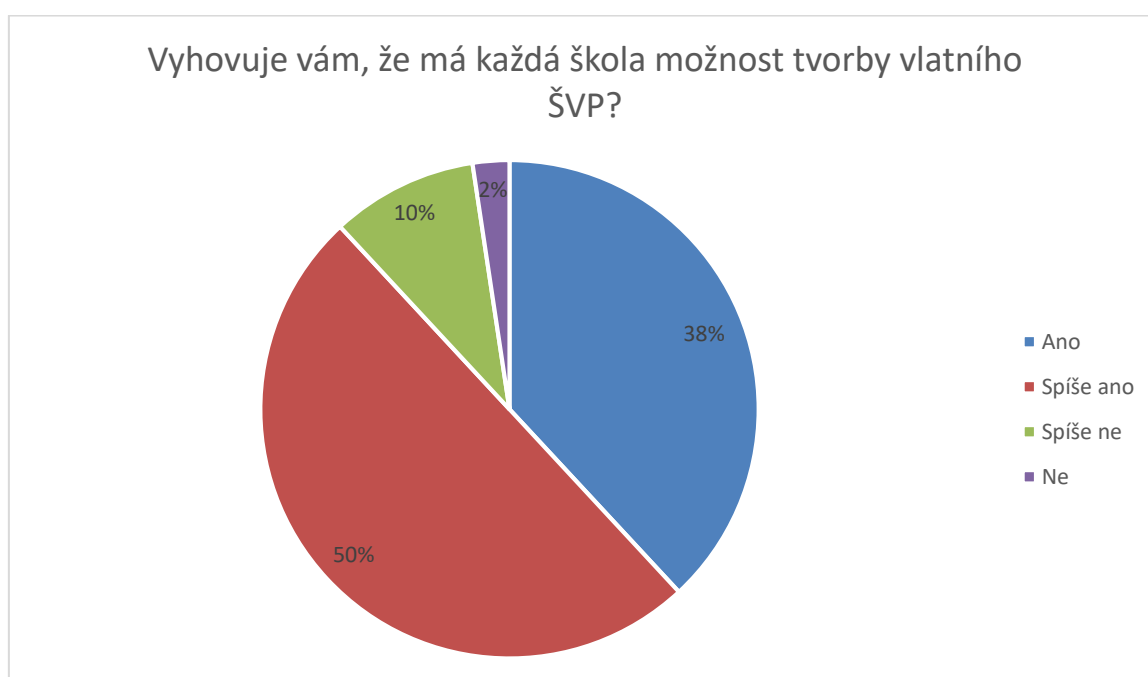
33 dotázaných ředitelek odpovědělo, že při změně ŠVP nejčastěji reagují na změny RVP PV a další výrazně převyšující odpovědí byla reakce na legislativní změny, kterou uvedlo 30 dotazovaných. 16 odpovědí se týkalo souvislosti se změnou v personálním obsazení školy a jak na pozici ředitelky, tak i v pedagogickém sboru, kdy bývá ŠVP přizpůsobeno schopnostem a možnostem jednotlivých pedagogů a potřebám školy. Další zbývající odpovědi se týkaly pouze specifických změn, jakými jsou například změna integrovaných bloků a tematiky. Jedna odpověď byla zaměřena na specifické potřeby dětí a pouze jedna na nové trendy ve výuce.

Otázka č. 4

Vyhovuje vám, že má každá škola možnost tvorby vlastního ŠVP?

- *Ano*
- *Spíše ano*
- *Spíše ne*
- *Ne*

Graf č.3

Z odpovědí vyplývá, že převážná většina mateřských škol reaguje kladně na možnost tvorby vlastního vzdělávacího programu. 16 respondentů odpovědělo, že tuto možnost rozhodně vítá, dalších 21, že spíše ano. Pouze 4 odpovědi byly spíše záporné a jedna byla zcela negativní.

Z podrobnější analýzy odpovědí na tuto otázku dále vyplývá:

U typu odpovědi **ano**, kterých bylo 16, je nejčastěji uveden interval pro změnu tohoto dokumentu 3 roky (81 %) a v naprosté většině (80 %) považují školy jako největší výhodu samostatné tvorby ŠVP, že mohou tento dokument přizpůsobit vlastním podmínkám školy

– ať personálním, materiálním, skladbě dětí, tak i prostředí, ve kterém se škola nachází. Co se týká samostatné tvorby ŠVP, tak ze 69 % se na tvorbě dokumentu podílí celý pedagogický sbor a ze 31 % pouze ředitel školy. Ředitelé škol dále uvádějí, že ŠVP je anebo spíše je oporou v pedagogické činnosti učitelů (94 %).

Při podrobnější analýze odpovědi **spíše ano**, kterých bylo 21 (50 %) je interval, během kterého dochází ke změně ŠVP nebo tvorbě úplně nového školního dokumentu rozmanitější. Nejčastější odpovědí je také interval 3 roky, ale již pouze v 29 %. Shodná je i nejčastější odpověď, v čem školy spatřují největší výhodu samostatné tvorby ŠVP a tou je přizpůsobení programu vlastním podmínkám jednotlivých škol. Jako největší nevýhodu ředitelé uvádějí časovou a obsahovou náročnost. Na tvorbě samotného dokumentu se ve 13 případech podílí celý pedagogický sbor, v 7 případech pouze ředitel školy a jedné jediné mateřské škole funguje koordinátor ŠVP (jedná se o mateřskou školu, která má 2-4 třídy).

Další skupinou je kategorie, kde ředitelé odpověděli, že pro ně samostatná tvorba ŠVP **spíše není** výhodou. V těchto 4 mateřských školách dva ředitelé odpověděli, že školní program vůbec nemění (pouze provádí menší nutné úpravy) a další mění po třech a čtyřech letech. Na tvorbě tohoto dokumentu se v 75 % podílí pouze ředitel, v jednom případě pedagogický sbor. Velikostí se jedná o mateřské školy jednotřídní (75 %) a dvojtřídní (25 %).

Poslední analyzovanou skupinou je odpověď **ne** na otázku, zda je tvorba tohoto dokumentu pro danou školu výhodou. Jedná se jedinou negativní odpověď. Ředitel školy, který zároveň tento dokument tvoří sám bez podpory pedagogů uvádí, že se jedná „o další pracovní zatížení a administrativu“ a výhodu spatřuje „snad v možnosti využití vlastních nápadů“. Dále ve své odpovědi uvádí, že ŠVP spíše není oporou v další pedagogické činnosti učitelů. Jedná se o jednotřídní mateřskou školu.

Otázka č. 5

Co pozitivního vnímáte na samostatné tvorbě ŠVP v jednotlivých školách? (otevřená otázka)

- „Využití možností zaměřit se na to, čím škola vyniká“
- „Můžeme si ŠVP ušít na míru tak, aby vyhovoval potřebám dětí a využíval schopností a dovedností pedagogů. “
- „Reakce na konkrétní prostředí. “
- „Přizpůsobení programu školy“
- „Individualizaci“
- „Můžeme ho přizpůsobit místním podmínkám“
- „Možnost přizpůsobení ŠVP podmínkám v MŠ, jak personálním, prostředí MŠ apod“
- „Je možnost přizpůsobit konkrétní škole“
- „Dokument, který pojednává o konkrétní škole, podmínkách, personálu, dětech i rodičích v konkrétní oblasti“
- „Zohlednění prostředí a vlastních možností“
- „Tvorba ŠVP je tvořená podle podmínek a zaměření školky. “
- „Snad možnost využití vlastních nápadů. “
- „Každá škola si vytvoří dle vlastních podmínek“
- „Je tvořen přímo na míru dané školy, vychází z jejich podmínek a možností“
- „Vytváříme si svůj program podle možností školy“
- „Vychází ze skutečných možností školy“
- „Vychází z potřeb školy“
- „Jedinečnost dokumentu“
- „Můžeme si program nastavit podle vlastních podmínek školy, ať už podle prostředí, tak i podle personálního zaměření a specializaci jednotlivých učitelů“
- „Je vytvořen s přihlédnutím na specializaci školy“
- „Může vycházet ze skutečných podmínek-materiálních i personálních, prostředí, ve kterém se škola nachází... “
- „Přizpůsobení prostředí, personální obsazení“

- „Můžeme ho tvořit podle svého“
- „Přizpůsobení podmínkám MŠ“
- „Zvolit si své tematické celky“
- „Možnost volby“
- „Můžeme ŠVP přizpůsobit podmínkám MŠ“
- „Možnost zohlednit podmínky školy“
- „Samostatnost MŠ“
- „Možnost přizpůsobení se požadavkům konkrétní MŠ. “
- „Přizpůsobení se MŠ“
- „Využití vlastních možností a potřeb školky“
- „Samostatnost“
- „Možnost přizpůsobení se dané školce“
- „Přizpůsobí si ŠVP vlastním potřebám a možnostem školy. “
- „Udržení vlastní autonomie“
- „Je maximálně přizpůsoben možnostem, poloze, skladbě školy“
- „ŠVP je vytvořen dle podmínek školy“
- „Kreativnost, nápaditost“
- „Zohlednění možností pro různé typy škol“
- „Program přizpůsobujeme možnostem školy a zaměřením“
- „Program tvoříme podle skutečných podmínek školy“

Z celkové analýzy těchto odpovědí vyplývá, že naprostá většina ředitelů mateřských škol uvádí, jakou největší výhodu a prioritu (74 %), že mohou svůj ŠVP vytvářet tak, aby vyhovoval specifickým podmínkám jednotlivých škol. Jedná se o podmínky personální, věkové a individuální zvláštnosti dětí, materiální i prostorové podmínky školy. Mezi další pozitiva při tvorbě ŠVP patří možnost volby a udržení určité autonomie školy, dále kreativnost, zajímavost při vymýšlení tematických bloků, jedinečnost dokumentu a také podpora specializace a zaměření jednotlivých mateřských škol.

Otázka č. 6

Co negativního vnímáte na samostatné tvorbě ŠVP v jednotlivých školách? (otevřená otázka)

- „Pokud si škola vytvoří svůj ŠVP, který je v souladu s RVP a inspekce přesto řekne, ale mělo by to být takhle a takhle, tak pak nevím, proč ho má vytvářet škola a nevytvoří ho ti, kteří vše vytvořili“
- „Náročnost, rozsah“
- „Časová náročnost“
- „Obsáhlost“
- „Nic“
- „Časté změny, na které musíme reagovat a zpracovat je, na malých školkách není koho pověřit koordinací“
- „Velká časová zátěž“
- „Nejednotnost v případě přestupu na ZŠ“
- „Obsáhlost“
- „Nic“
- „Příliš mnoho administrativy“
- „Nic“
- „Další pracovní zatížení, administrativa“
- „Nedostatečná podpora ze strany MŠMT – metodika“
- „Časová náročnost“
- „ČŠI chce věci, které nemůže naše škola splňovat“
- „Nic“
- „Je to časově a obsahově náročné“
- „Je velmi časově i obsahově náročný“
- „Vliv ČŠI“
- „Jedná se o náročný dokument, se kterým vám nikdo nepomůže“
- „Obsáhlost“
- „Časté legislativní úpravy“

- „Nemáme koordinátora“
- „Časově náročné“
- „Nevím“
- „Chybí koordinátor“
- „Časová náročnost“
- „Časová náročnost“
- „Nic“
- „Tvorba je časově velmi náročná“
- „Nic“
- „Nic“
- „Nic mě nenapadá“
- „Že nebude v souladu s RVP“
- „Formalismus, často reagujeme pouze na legislativní změny“
- „Časová náročnost s kvalitní přípravou“
- „Nic“
- „Změny RVP, jejich nedomyšlenost v samotné praxi“
- „Malá chuť pro změny“
- „Časová a obsahová náročnost při tvorbě“
- „Při změnách RVP nebývá kvalitní a včasná podpora ze strany MŠMT“

Vyhodnocením odpovědí na tuto otázku jsem získala informace o tom, že nejčastěji uvedenou odpovědí na negativní stránku tvorby samostatného ŠVP je podle ředitelů škol její časová a obsahová náročnost. Takto odpovědělo 15 respondentů, což je 36 % odpovědí. 40 % odpovědí tvoří různorodá škála – chybějící koordinátor, časté legislativní změny, ale také se několikrát objevuje kritika zásahů do ŠVP ze strany ČŠI, kterou ředitelé vnímají jako neobjektivní, protože je podle jejich názoru nesprávná.

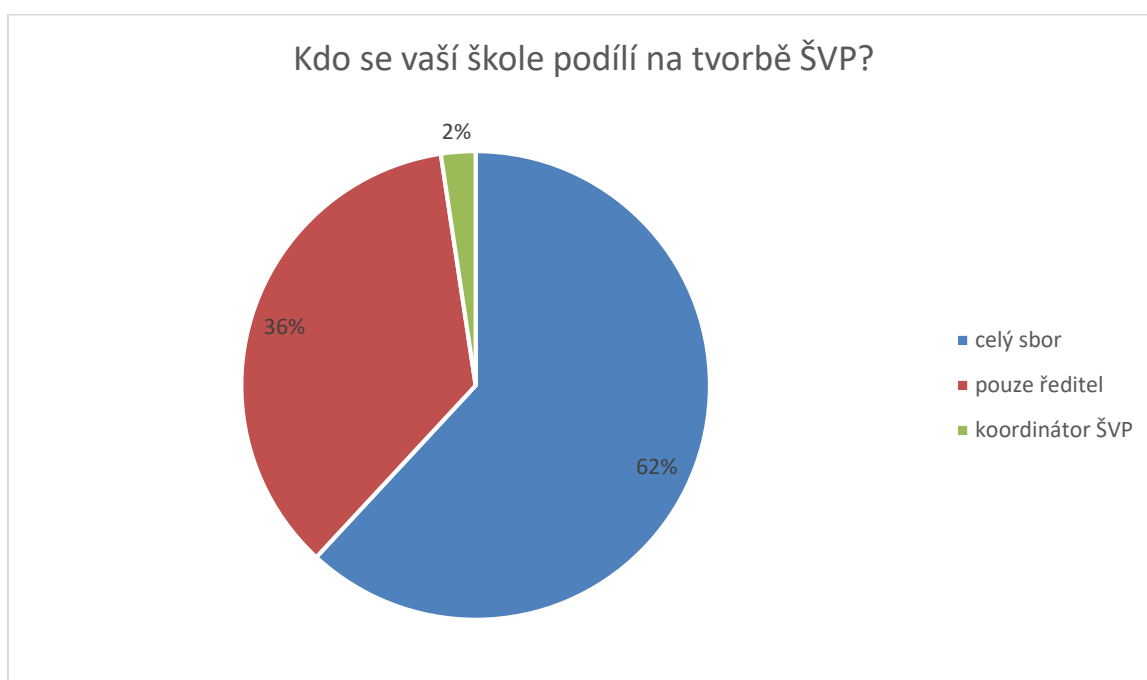
Jistě je pozitivním zjištěním, že 10 ředitelů (24 %) na tuto otázku odpovědělo, že nevidí nic negativního na tvorbě samostatným ŠVP a vnímají pouze přínos tvorby tohoto dokumentu pro jednotlivé školy.

Otázka č. 7

Kdo se ve vaší škole podílí na tvorbě ŠVP?

- *Pouze vedení školy*
- *Koordinátor ŠVP*
- *Celý pedagogický sbor*
- *Jiné*

Graf č. 4

Vyhodnocením odpovědí jsem došla k závěrům, že na tvorbě ŠVP se v mateřských školách v první řadě podílí pedagogický sbor, což je podle mého názoru přínosnější, protože je lépe přijímán dokument, na kterém kolektiv pracuje společně, než když je pouze předložen druhou stranou.

Přesto i procento tvorby tohoto dokumentu pouze ředitelem školy je velmi vysoké. Takto odpovědělo 15 oslovených. Zajímavý je fakt, který se týká velikosti mateřských škol, které poskytly tento druh odpovědi na položenou otázku. Z vyplněných dotazníků vyplývá, že ve čtyřech z pěti škol větších, než čtyřtřídních vypracovávají ŠVP pouze ředitelé. 11 z nich má

vysokoškolské vzdělání (8 v oboru školský management), ostatní čtyři ředitelé mají vzdělání pouze středoškolské.

Zajímavé odpovědi na otázku, kdo se ve škole podílí na tvorbě ŠVP:

„Ředitel za tiché podpory kolektivu, který je rád, že se nemusí na tvorbě podílet.“

„Většina tvorby leží na řediteli a pedagogický sbor se pouze podílí na tvorbě třídních vzdělávacích programů.“

Dále jsem v tomto bloku odpovědí zaznamenala fakt, že v případě, kdy se na tvorbě ŠVP podílí celý pedagogický sbor, a ne pouze ředitel, tak je pedagogie chápán jako důležitý dokument, který je skutečnou oporou v jejich pedagogické práci. Pouze v jednom případě ředitel uvedl, že tomu tak spíše není.

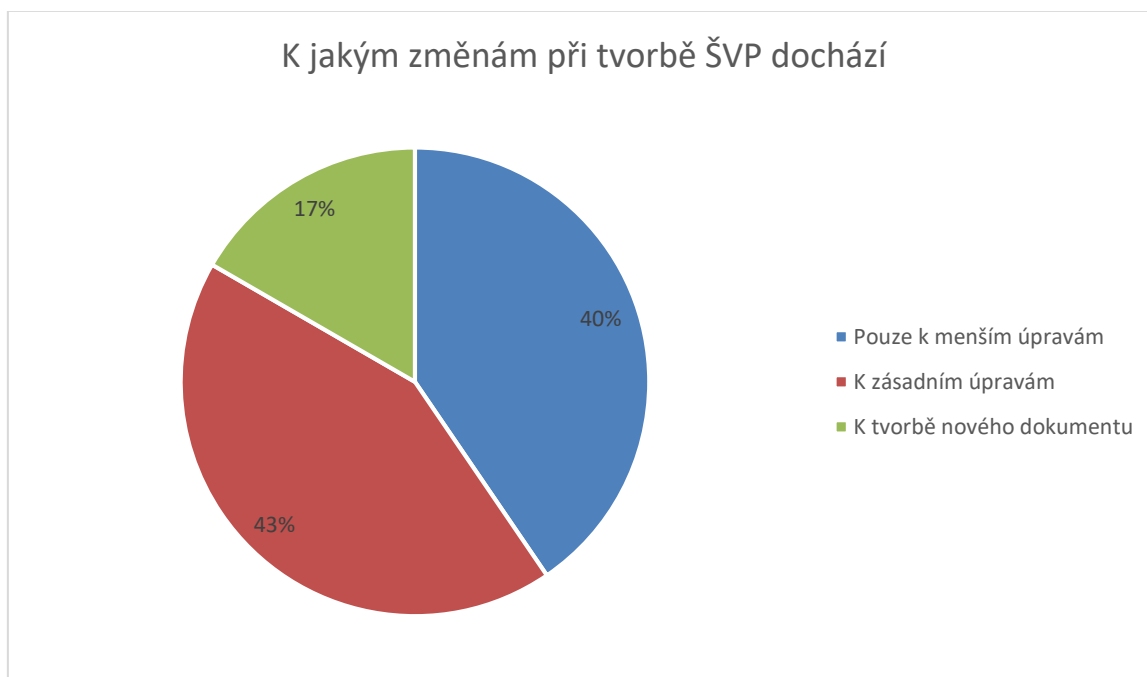
Také je zajímavá skutečnost, že pouze jedna mateřská škola má koordinátora ŠVP. Jedná se o 2-4 třídní školu, ve které ke změnám ve školním programu dochází každý školní rok a tvoří se program zcela nový.

Otázka č. 8

K jakým změnám při tvorbě ŠVP dochází?

- *Pouze k menším úpravám*
- *K zásadním úpravám*
- *K tvorbě nového dokumentu*

Graf č. 5

Výsledkem analýzy této odpovědi jsem došla k následujícím závěrům:

- Nejčastěji dochází k zásadním změnám při změně stávajícího ŠVP. Takto odpovědělo 18 ředitelů mateřských škol. Přitom interval těchto prováděných změn je ze 62 % (10 odpovědí) v rozsahu tří let. Tři školy tyto změny provádějí přibližně po pěti až šesti letech, dva ředitelé odpověděli, že změny provádějí pouze podle potřeb a jedna odpověď byla, že zásadní změny v ŠVP byly provedené po více jak deseti letech. V tomto případě se jednalo o mateřskou školu, ve které došlo ke změně ředitele, a to právě po uplynutí této doby.

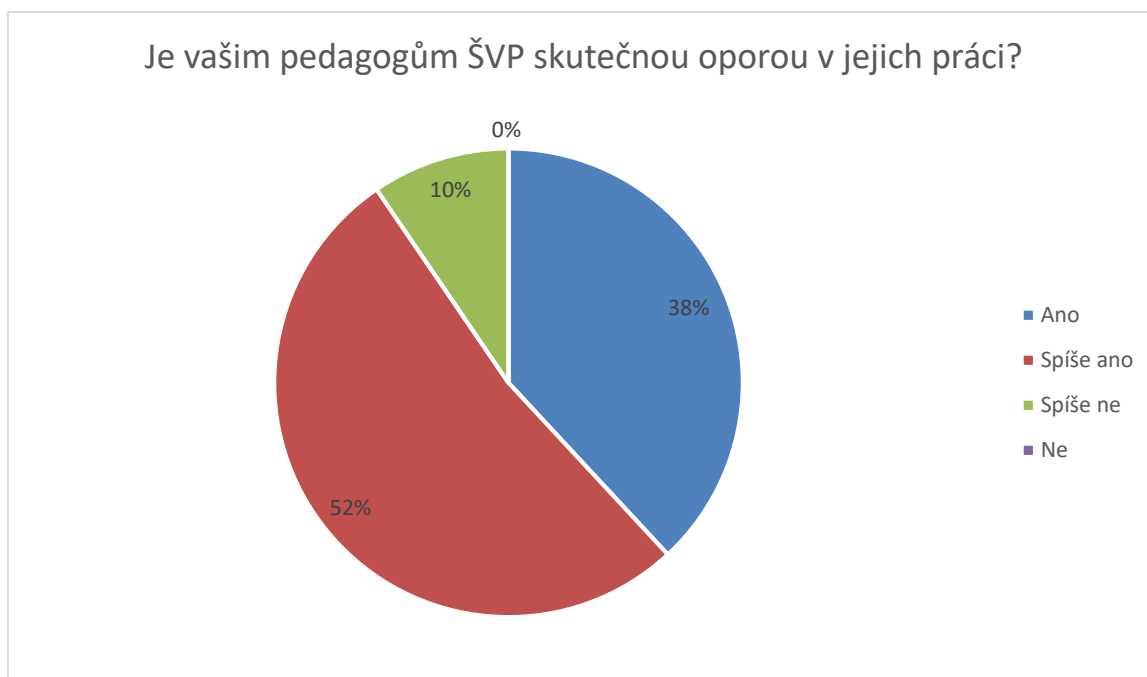
- Další výraznou kategorií jsou odpovědi, že při změnách ŠVP dochází pouze ke změnám menším, často řešených pouze aktualizací stávajícího programu. V 60 % případů se jedná o menší úpravy programu, které jsou uskutečňovány také v intervalu 3 let. Odpovědělo takto 9 ředitelů mateřských škol. 3 mateřské školy provádějí menší úpravy ŠVP pouze podle potřeby (legislativní změny nebo změny RVP PV) a další tři ředitelé uvedli, že změny ŠVP neprovádějí vůbec. Dá se předpokládat, že své stávající programy pouze aktualizují.
- Poslední kategorie těchto odpovědí analyzuje tvorbu zcela nových ŠVP. Takto odpovědělo 7 ředitelů. Opět nejčastějším intervalem, ve které tento nový dokument vzniká je období tří let tak, jak odpovědělo 57 % respondentů. V jednom případě dochází k tvorbě zcela nového ŠVP v každém školním roce a jak jsem již uvedla, jedná se o jedinou mateřskou školu, ve které se na tvorbě tohoto dokumentu podílí koordinátor ŠVP. Další odpovědí je, že zcela nový program škola tvoří po čtyřech letech a poslední odpovědí byla tvorba nového dokumentu po dvanácti letech. I v tomto ojedinělém případě se jednalo o mateřskou školu, ve kterém po tomto období došlo ke změně ředitele školy.

Otázka č. 9

Je vašim pedagogům ŠVP skutečnou oporou v jejich pedagogické práci?

- *Ano*
- *Spíše ano*
- *Spíše ne*
- *Ne*

Graf č. 6

Výsledky tohoto šetření:

22 respondentů odpovědělo na tu to otázku, zda je ŠVP skutečnou oporou v jejich práci **spíše ano** a dalších 16, že rozhodně **ano**. Společně je to potom 90 % kladných odpovědí a pouze 10 % odpovědí bylo záporných, kdy čtyři ředitelé odpověděli, že pedagogům ŠVP oporou **spíše není**. A žádná odpověď není natolik záporná, že by ŠVP nebyl oporou vůbec.

Při podrobnější analýze získaných jsem dospěla k těmto závěrům u odpovědí, kdy ŠVP spíše nejsou oporou v další pedagogické práci:

- na tvorbě těchto školních vzdělávacích programů se ze 75 % podílí pouze ředitel školy, a ne celý pedagogický sbor

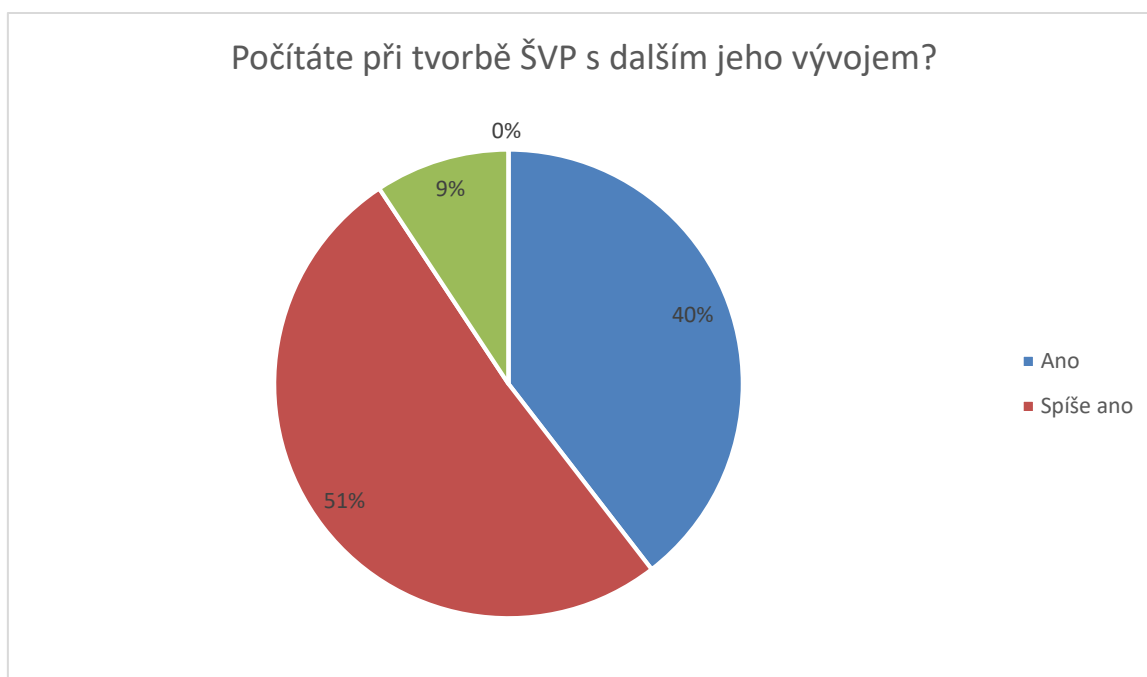
- jedná se v 50 % o mateřské školy větší než čtyřtřídní a v 50 % pouze jednotřídní
- v 50 % škola svůj ŠVP vůbec nemění, ostatní dva ředitelé odpověděli, že program mění každý rok a po 3 letech
- co se týká vzdělání těchto ředitelů, tak 3 mají vzdělání pouze středoškolské a jeden vysokoškolské, v jiném oboru, než je školský management

Otázka č. 10

Počítá váš ŠVP s dalším vývojem a změnami?

- *Ano*
- *Spíše ano*
- *Spíše ne*
- *Ne*

Graf č.7

Analýzou této otázky a odpovědí na ni jsem došla k těmto poznatkům:

Nejčastější odpovědí na tuto otázku je, že školy **spíše počítají** s dalším vývojem svých ŠVP. Takto odpovědělo 22 dotázaných.

- Podrobnější analýzou jsem zjistila, že při druhu této odpovědi současně ředitelé odpověděli, že je ŠVP v 95 % oporou pedagogům v jejich další práci (16 odpovědí spíše ano, 5 odpovědí ano). Pouze jedna odpověď zněla, že ŠVP spíše není oporou.
- Co se týká samotné tvorby ŠVP, tak v 16 případech samotný dokument tvoří celý pedagogický sbor (73 %), v 5 případech pouze ředitel mateřské školy (23 %) a v jednom případě koordinátor ŠVP (4 %).

Pokud se budeme zabývat odpovědí, ve které tazatelé odpověděli **ano**, na tuto otázku, tak mohu konstatovat, že:

- ŠVP je pro pedagogy i v tomto případě v naprosté většině oporou v jejich práci (10 odpovědí ano, 6 spíše ano), pouze v jednom případě zněla odpověď spíše ne.
- Při tvorbě samotného kurikulárního dokumentu se pedagogický sbor podílel ve 47 % (8 odpovědí) a 53 % pouze ředitel (9 odpovědí).
- Zajímavý je fakt, že tuto odpověď poskytlo 65 % ředitelů, kteří jsou ve své vedoucí funkci v období 6-12 let.

Pokud respondent odpověděl, že **spíše nepočítá** škola s dalším vývojem ŠVP, tak jsem dále analyzovala tyto doplňující faktory:

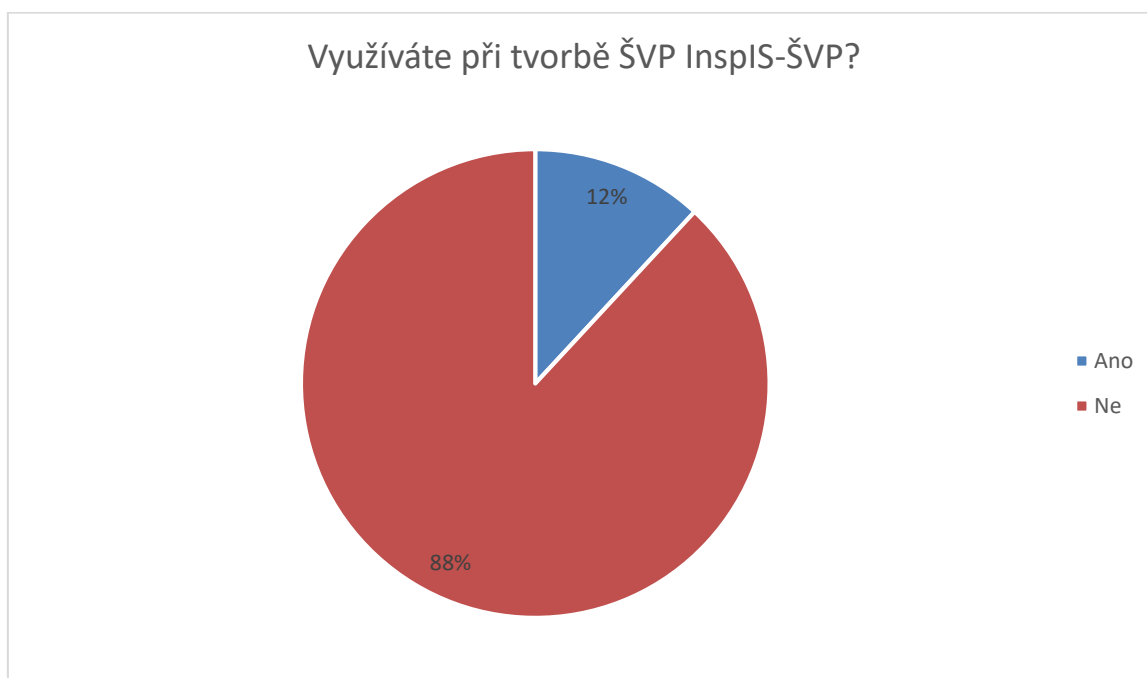
- Jedna odpověď zněla, že ŠVP je pedagogům v jejich práci oporou, jedna odpověď zněla, že je jim spíše oporou a ve dvou případech odpověď zněla, že oporou pedagogům spíše není
- Na tvorbě ŠVP se v těchto školách podílí v 75 % pouze ředitel, v jednom případě celý pedagogický sbor
- Co se týká praxe ředitele ve vedoucí funkci, tak zde jsou odpovědi různorodé a není mezi nimi žádná souvislost

Otázka č. 11

Využíváte při tvorbě ŠVP InspIS – ŠVP?

- *Ano*
- *Ne*

Graf č.8

„InspIS ŠVP – systém pro práci se školními vzdělávacími programy slouží k vytváření, editaci a úpravám těchto stěžejních dokumentů školy. Systém uživatele při tvorbě školního vzdělávacího programu systematicky vede a zajišťuje formální podobu dokumentu. Zároveň pomocí předdefinovaných vazeb pomáhá zajistit jeho soulad s příslušným rámcovým vzdělávacím programem a jeho revizemi. Další výhodou systému je automatizovaná kontrola učebních plánů a vnitřních vazeb školních vzdělávacích programů s využitím interaktivních nápověd formou metodických poznámek a příkladů dobré praxe.“ (ČŠI, Informační systémy, 2016).

Přestože ČŠI na svých stránkách školám nabízí metodickou podporu při tvorbě a kontrole vlastních ŠVP, z odpovědí ředitelů vyplývá, že školy tuto pomoc využívají pouze v ojedinělých případech. Kladně odpověděli čtyři tazatelé a záporně 38 respondentů. Podrobnou analýzou získaných odpovědí se budu věnovat v následující otázce.

Otázka č. 12

Pokud NE, tak z jakého důvodu?

(otevřená otázka)

- „Asi využijeme při další změně“
- „Další administrativní zátěž“
- „Je to složité a zbytečné“
- „Možná v budoucnosti využiji“
- „Máme kvalitní program, není třeba“
- „Máme po kontrole ČŠI a program je v pořádku“
- „Máme ŠVP v souladu s RVP“
- „Nedostatek času“
- „Nemám o tuto metodiku zájem“
- „Není důvod“
- „Není důvod, proč využívat“
- „Není důvod“
- „Máme svůj ŠVP dobře zpracovaný“
- „Není třeba“
- „Nepotřebujeme tuto metodiku“
- „Nepotřebujeme“
- „Nevidím důvod, proč tuto metodiku využívat“
- „Nevidím smysl v této pomoci“
- „Nevidím v tom žádný přínos“
- „Nevidíme důvod“
- „Nevidíme žádný přínos pro tvorbu programu“
- „Nevím“
- „Nevím“
- „Nevím“
- „Nevím, není potřeba“

- „Nevím“
- „Náročnost“
- „Náročné“
- „Plánuji“
- „Plánuji při příští změně“
- „Program máme kvalitní, není třeba“
- „Využíváme“
- „Využíváme např. při hlášení úrazů“
- „Využíváme“
- „Z časových důvodů“
- „Zbytečná komplikace“
- „Zbytečná zátěž“
- „Nevidím důvod využití“
- „Nevím“
- „Využíváme“
- „Časová i obsahová náročnost“
- „Časová náročnost“

V otázce č.6 jsem analyzovala odpovědi, co negativního vnímají školy na samotné tvorbě ŠVP, a v několika odpovědích jsem zaznamenala kritiku na pomoc ze strany MŠMT nebo ČŠI. Přesto tato metodická pomoc školami přijatá příliš nebyla, jestliže 88 % škol odpovědělo, že z výše uvedených důvodů InspIS-ŠVP nepovažuje za přínos.

V této analýze shrnuji odpovědi ředitelů na důvody nezájmu o tuto metodickou pomoc ze strany MŠMT:

- *Není důvod*-9 odpovědí
- *Je to složité a zbytečné*-6 odpovědí
- *Máme kvalitní program, není třeba*-5 odpovědí
- *Nevím*-4 odpovědi

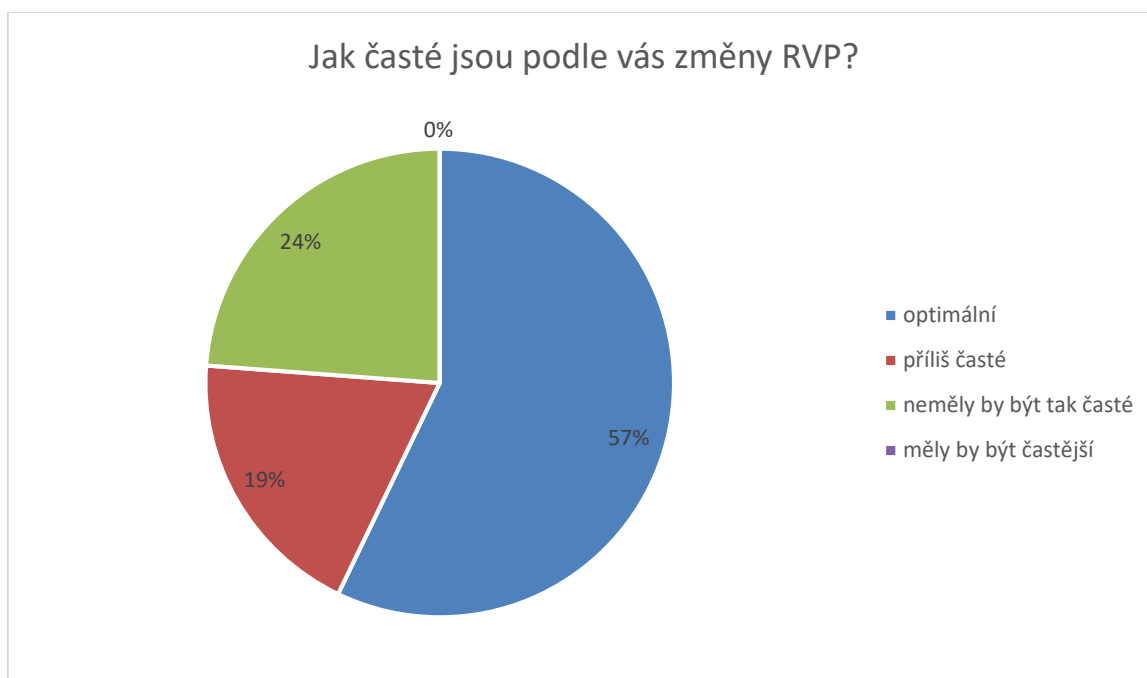
- *Asi využijeme při další změně ŠVP-4* odpovědi
- *Nemáme o tuto metodiku zájem-3* odpovědi
- *Není žádným přínosem-3* odpovědi
- *Z nedostatku času-2* odpovědi
- *Další administrativní zátěž-1* odpověď
- *Využíváme-5* odpovědí

Otázka č. 13

Jak vnímáte častost změn RVP PV?

- *Jsou příliš časté*
- *Optimální*
- *Měly by být častěji*
- *Neměly by být tak časté*

Graf č. 9

Výsledky analýzy na tuto otázku nám potvrzují fakt, že více než polovina dotazovaných ředitelů (24 odpovědí) si myslí, že změny RVP PV jsou optimální a 18 dotázaných odpovědělo, že by neměly být tak časté nebo, že jsou příliš časté.

- V roce 2016 dochází k legislativním změnám v oblasti „*Podpory vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami*“.
 - Touto změnou dochází v §16 zákona 561/2004 Sb. (Školský zákon) k úpravě RVP PV s účinností od 1. 9. 2016.
- K další úpravě RVP PV dochází v roce 2017 a to v oblasti organizace předškolního vzdělávání:
 - V § 34 odst. 3 - Přednostního přijímání dětí ze spádových oblastí - znamená změnu podmínek při přijímacím řízení k předškolnímu vzdělávání.
 - § 34a - Povinné předškolní vzdělávání a způsob jeho plnění
 - § 34b – Individuální vzdělávání dítěte
 - Účinnost tohoto opatření je 1. 9. 2017
- Zatím k poslední změně v RVP PV došlo v roce 2018 a týká se úpravy v zajištění překrývání přímé pedagogické činnosti učitelů. Ke změně dochází v citaci výkladu: „*Je podle možností a podmínek školy zajištěno překrývání přímé pedagogické činnosti učitelů ve třídě, optimálně alespoň v rozsahu dvou a půl hodiny.*“, která nahradila původní citaci: „*Je zajištěno překrývání...*“
- K této úpravě došlo na základě Opatření ministra školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se mění Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
 - Toto opatření nabývá účinnosti dnem 1. 1. 2018.
- „*Je třeba věnovat mimořádnou pozornost probíhající revizi RVP PV*“ (Syslová a kol., 2014, str.104, 105)

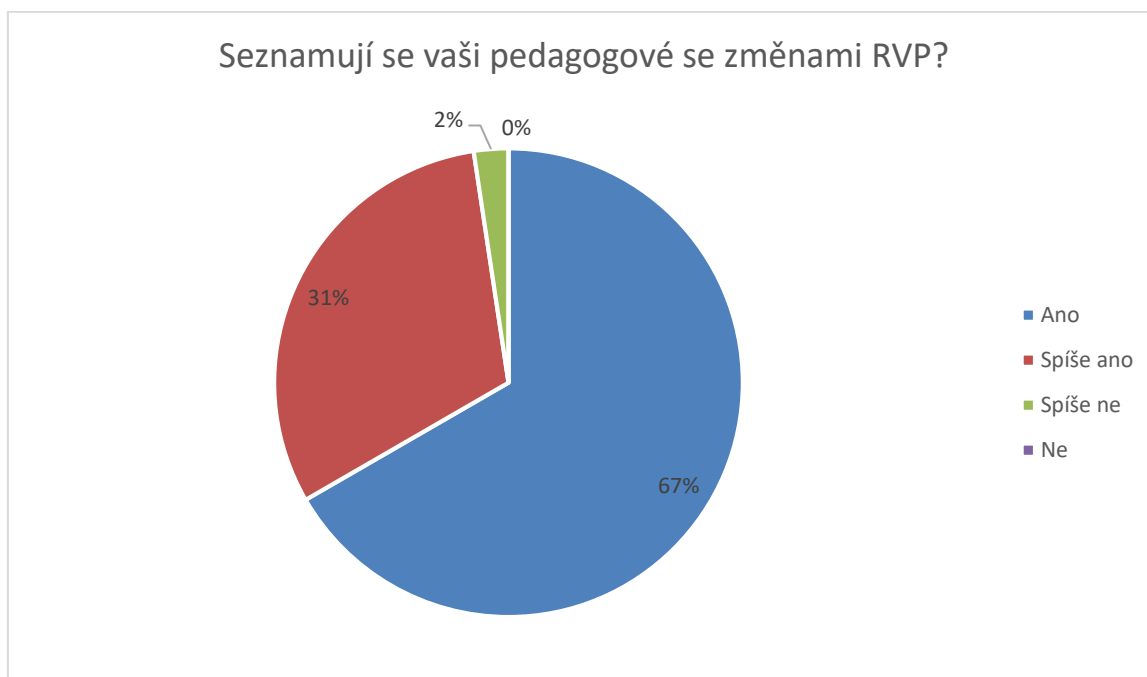
Otázkou tedy zůstává, co nového nám připravovaná revize RVP PV přinese, a zda bude metodická podpora pedagogů na kvalitnější úrovni než ta při zavádění stávajícího kurikula.

Otázka č. 14

Seznamují se vaši pedagogové se změnami RVP?

- *Ano*
- *Spíše ano*
- *Spíše ne*
- *Ne*

Graf č. 10

Ze získaných odpovědí je patrné, že výrazná většina pedagogů (28 kladných odpovědí) se se změnami RVP seznamuje.

Vzhledem k faktu, že na tvorbě tohoto kurikulárního dokumentu se ve školách podílí podle mého výzkumu 62 % pedagogického sboru, tak jsou získané informace jistě optimální.

13 dotázaných na tuto otázku odpovědělo, spíše ano, což je jistě také pozitivní informace.

Bližší analýzou jediné negativní odpovědi na tuto otázku jsem zjistila, že takto odpověděl ředitel jednotřídní mateřské školy, kde se tvorbou tohoto dokumentu zabývá pouze ředitel a uvádí, že není příliš oporou v další práci pedagogů, svůj ŠVP škola nemění – z důvodu

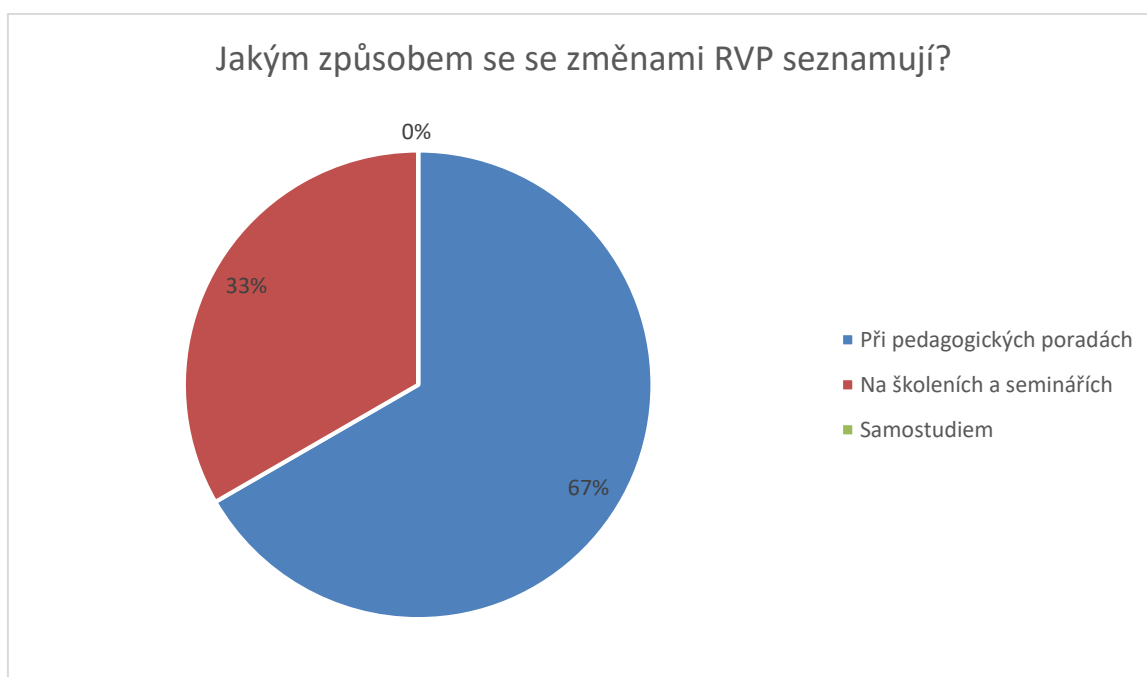
pracovního zatížení a administrativy a pouze provádí menší úpravy. Ředitel zároveň uvádí, že jsou podle jeho názoru změny RVP příliš časté.

Otázka č. 15

Jakým způsobem se se změnami RVP seznamují?

- *Při pedagogických poradách*
- *Na školeních a seminářích*
- *Samostudiem*
- *Jiné*

Graf č.11

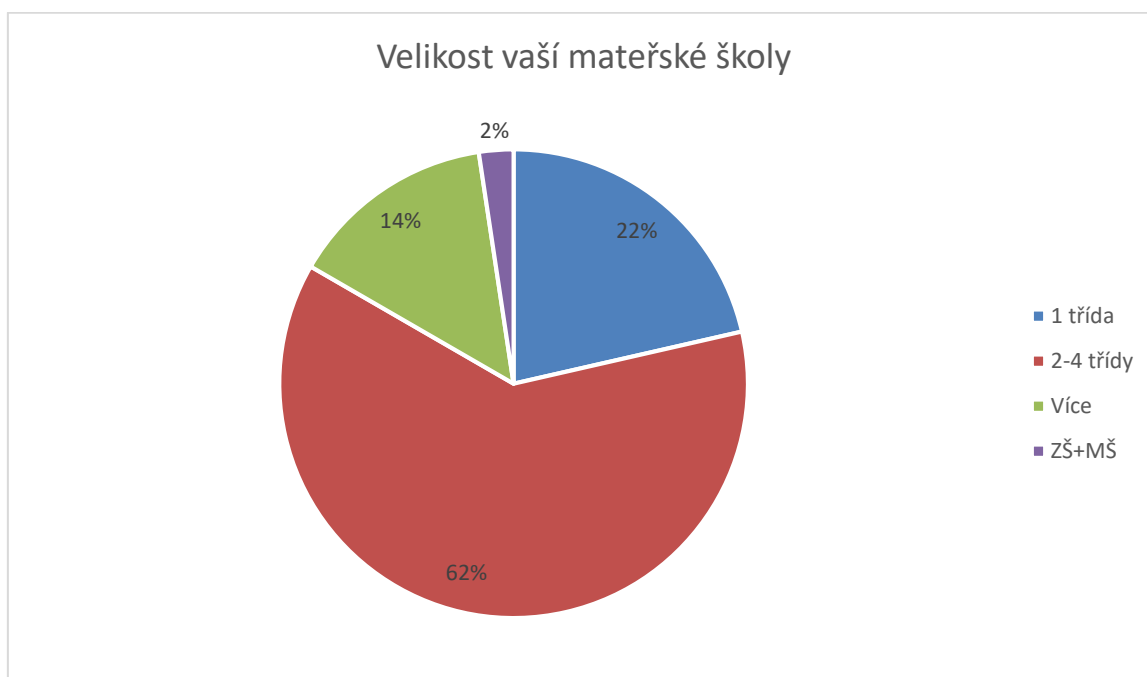
28 dotázaných ředitelů odpovědělo, že se pedagogové se změnami RVP seznamují nejčastěji na pedagogických poradách a dalších 14 odpovědělo, že je tomu tak na školeních a seminářích. Otázkou zřejmě bude, proč se tak málo pedagogů v této důležité oblasti nevzdělává právě na školeních seminářích? Zda je nedostatečná nabídka, kvalita poskytovaných seminářů nebo se jedná o finanční možnosti škol?

Otázka č. 16

Velikost vaší školy?

- *1 třída*
- *2-4 třídy*
- *Více*
- *Sloučení ZŠ-MŠ*

Graf č. 12

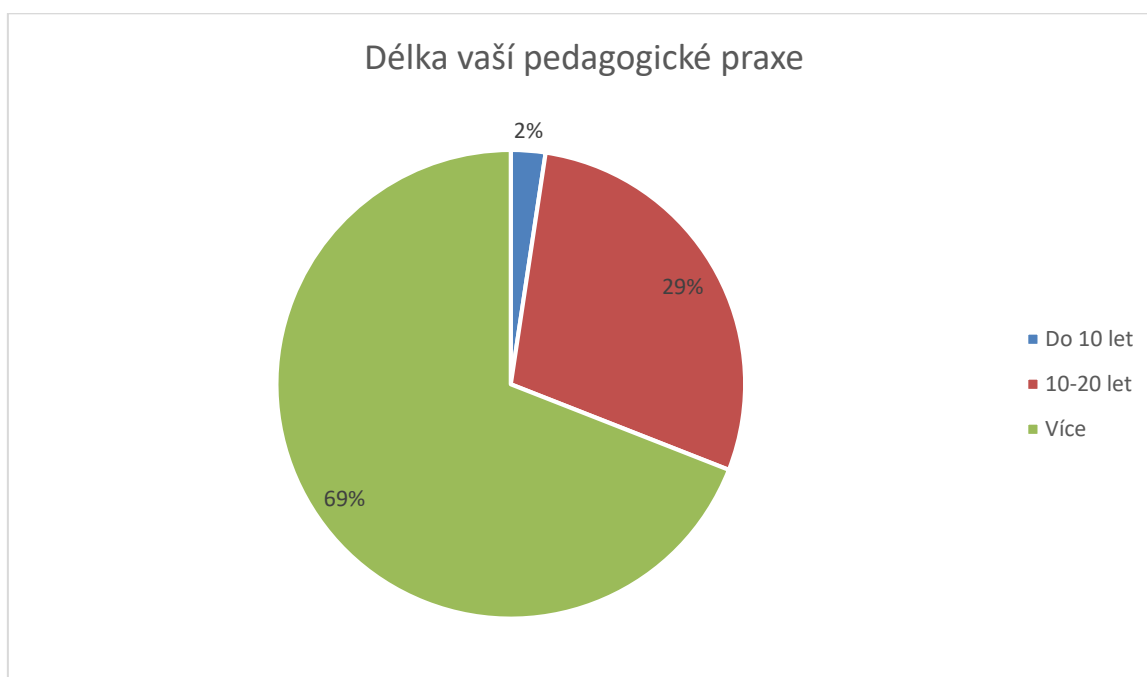
Z oslovených ředitelů mateřských škol mi odpovědi na tento dotazník poskytli nejčastěji ředitelé 2 až 4 třídních mateřských škol (26 odpovědí), dále často odpovídali ředitelé jednotřídních (9 odpovědí) a 6 škol větších než čtyřtřídních. V regionální oblasti ORP Teplice funguje i 6 škol sloučených ZŠ + MŠ. S oslovených ředitelů mi odpovědi poskytl pouze jeden.

Otázka č. 17

Délka vaší pedagogické praxe?

- *Do 10 let*
- *10-20 let*
- *více*

Graf č. 13

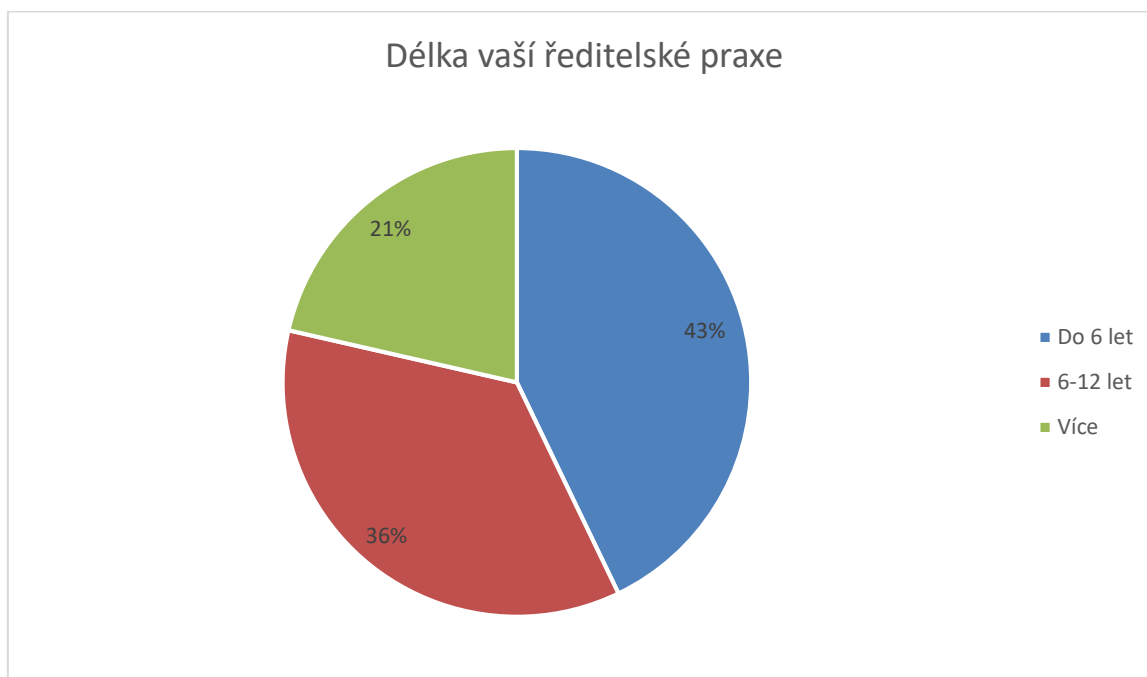
Délka pedagogické praxe ředitelů jednotlivých mateřských škol je ve 29 případech delší než 20 let ve 12 případech se jedná o praxi 10 až 20 let. Pouze jeden ředitel má pedagogickou praxi do 10 let. Z údajů vyplývá, že ředitelé škol v naší regionální oblasti jsou lidé s mnoha pedagogickými zkušenostmi a ve své pedagogické praxi zažili implementaci stávajícího RVP PV v její první fázi a mají tedy možnost srovnat její zavedení, implementaci změn a současný stav tohoto dokumentu.

Otázka č. 18

Délka vaší praxe na pozici ředitele?

- *Do 6 let*
- *Do 12 let*
- *více*

Graf č. 14

Analýza zjištěných výsledků:

- 18 ředitelů působí ve své vedoucí funkci v prvním jmenovacím období do 6 let
- 15 ředitelů v období do 6-12 let
- 9 ředitelů v období delším, než je 12 let

Podrobnější analýzou jsem došla dále k těmto závěrům:

Ve školách, které vedou ředitelé ve svém prvním období:

- Na tvorbě ŠVP se podílí

- 80 % pedagogický sbor
- Ve 20 % tvoří ŠVP pouze ředitel
- V těchto školách nikdo nevyužívá metodickou podporu InspIS-ŠVP
- Vzdělání těchto „nových“ ředitelů:
 - 12 ředitelů má pouze středoškolské vzdělání
 - 3 ředitelé vysokoškolské vzdělání
 - 3 ředitelé vysokoškolské vzdělání v oboru školský management

Ve školách, které vedou ředitelé v období 6-12 let:

- Na tvorbě ŠVP se:
 - V 7 případech podílí pouze ředitel
 - V 7 případech podílí celý pedagogický sbor
 - V 1 případě ŠVP tvoří koordinátor
- V 1 případě mateřská škola využívá metodickou podporu InspIS-ŠVP
- Vzdělání této skupiny ředitelů:
 - 10 ředitelů má vysokoškolské vzdělání v oboru školský management
 - 4 ředitelé jsou vysokoškolsky vzdělání v jiném pedagogickém oboru
 - Pouze jeden ředitel má středoškolské vzdělání

Ředitelé, kteří ve své vedoucí funkci působí déle než 12 let:

- Na tvorbě ŠVP se podílí:
 - 75 % pedagogický sbor
 - 25 % pouze ředitel
- InspIS-ŠVP využívá 25 % škol
- Vzdělání ředitelů:
 - 4 ředitelé mají pouze středoškolské vzdělání
 - 3 ředitelé mají vysokoškolské vzdělání v oboru školský management
 - 2 ředitelé jsou vysokoškolsky vzdělání v jiném pedagogickém oboru

Analýza změn ŠVP v návaznosti na změnu v personálním obsazení školy (ve vedoucí funkci):

- Interval, ve kterém dochází ke změnám ŠVP jednotlivých mateřských škol u kategorie ředitelů, kteří jsou jmenováni v prvním funkčním období:
 - 13 škol mění svůj ŠVP v intervalu 3 let
 - 3 školy mění ŠVP podle stávajících potřeb – legislativa, změna RVP PV
 - 1 škola mění ŠVP po pěti letech
 - 1 škola mění ŠVP po 6 letech
- Rozsah prováděných změn ŠVP v těchto školách
 - 11 škol provádí zásadní změny ŠVP
 - 3 školy provádí pouze menší potřebné změny
 - 4 školy tvoří úplně nový dokument

Otázka č. 19

Vaše nejvyšší dosažené vzdělání

- *Středoškolské*
- *vysokoškolské*

graf č.15

Podrobnější srovnání vzdělání současných ředitelů mateřských škol v regionu ORP Teplice jsem provedla v předcházející otázce, kde jsem se zaměřila na souvislost mezi vzděláním ředitelů a délkou jejich ředitelské praxe. Zajímavým zjištěním byl jistě fakt, že v současné době nejvyššího odborného vzdělání (vysokoškolské vzdělání v oblasti školského managementu) dosahují ředitelé mateřských škol, kteří ve své vedoucí funkci působí ve druhém jmenovacím období, tedy v době mezi 6 a 12 lety.

Jinak, jak je z grafického znázornění patrné, tak v celkovém měřítku je vysokoškolsky vzděláno 26 ředitelů mateřských škol (bez rozlišení oboru) a 16 ředitelů má pouze středoškolské vzdělání.

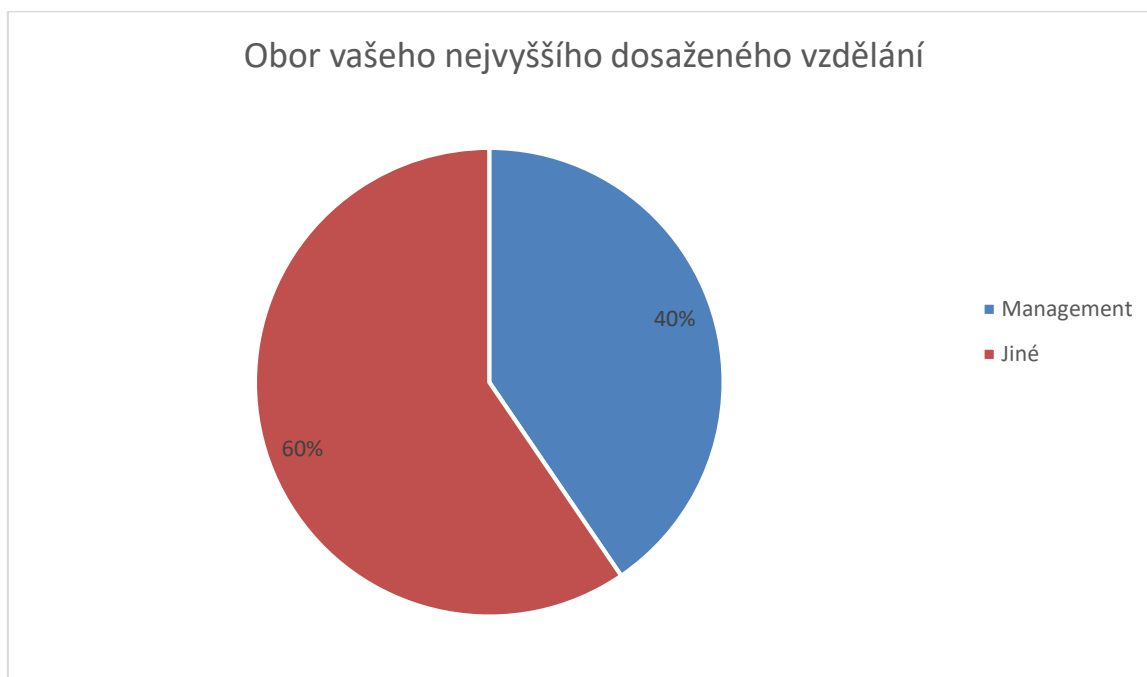
„Strategické dokumenty se zabývají potřebou vysokoškolského vzdělání pro učitele (nebo alespoň ředitele) mateřských škol. V šetřeních se také ukázalo, že učitelky s vysokoškolským vzděláním dokáží daleko efektivněji podporovat osobnostní rozvoj dětí. (Burkovičová, 2014; Syslová, 2017; Syslová & Hornáčková, 2014; Gavora & Wiegerová, 2014). V některých studiích se potvrdilo, že ředitelé mateřských škol často postrádají schopnost delegovat pravomoci a zapojovat učitele do rozhodování o vnitřních záležitostech školy. Ukázala se v nich také nízká úroveň práce se zpětnou vazbou a využíváním informací získaných prostřednictvím vlastního hodnocení školy k jejímu zkvalitňování (Hornáčková, 2007, 2009; Syslová, 2009). Oblast řízení mateřské školy sleduje také ČŠI, která vnímá značné rozdíly v kvalitě řídicího procesu. (Splavcová, 2018, str.29)

Otázka č. 20

Obor vašeho nejvyššího dosaženého vzdělání?

- *Management*
- *Jiné*

Graf č.16

Jak jsem již uvedla v předcházející otázce, tak 62 % (26 respondentů) má vzdělání vysokoškolské. Z této kategorie potom 40 % (17 dotázaných) má své vzdělání v oboru školského managementu.

Otázka optimálního stupně vzdělání i pedagogů, ale především vedoucích pracovníků v předškolním vzdělávání je dlouho diskutovanou otázkou.

„Z mezinárodních výzkumů vyplývá požadavek na vysokoškolské vzdělání učitelů mateřských škol.“

„Některá zjištění ČŠI, ale i výzkumy v ČR ukazují, že se učitelé mateřských škol potýkají s řadou problémů při zavádění nového kurikula (RVP PV) do předškolního vzdělávání. Jednou z možných příčin je právě nedostatečné přípravné vzdělávání, které po roce 1989 prošlo zásadními změnami. (Syslová a kol., 2014, str. 151)

4.3 Analýza šetření

Dotazníkové šetření analyzuje nejčastější změny, které ovlivňují proměny nebo tvorbu úplně nových ŠVP v jednotlivých mateřských školách. Ředitelé se vyjadřují, co bývá nejčastější příčinou těchto změn. V některých otázkách jsem se zaměřila na zjišťování, v jakém časovém období školy svoje programy mění a dále zjišťuji, zda se na tvorbě tohoto dokumentu podílí celý pedagogický sbor nebo pouze ředitel školy. Je lépe přijímán dokument, který tvoří pedagogové společně a ztotožňují se s ním, než když ho pouze pasívně přijímají.

Předpoklad: Změny, které vedou mateřské školy k proměnám ŠVP nebo tvorbě úplně nových vzdělávacích programů, jsou způsobeny těmito faktory:

- 1) ŠVP není v souladu s RVP PV
- 2) Legislativními změnami, které jsou zakotveny ve školském zákoně
- 3) Změnami v personálním obsazení školy

Prvním předpokladem, této práce bylo tvrzení, že mateřské školy mění svůj ŠVP z důvodu nesouladu s RVP PV. Přikláním se k názoru, že tomu tak ve školách skutečně je, protože ředitelé mateřských škol v dotazníku na otázku č. 2 - důvod změny vašeho programu odpověděli v 10 případech, že jejich program není v souladu s RVP PV. V následující otázce, která se zabývala reakcí ředitelů na nejčastější změny, které je vedou ke změně ŠVP bylo 33 odpovědí, že nejčastěji reagují na změny RVP PV.

Druhým předpokladem této práce bylo hodnotit, zda jsou legislativní změny, které jsou zakotveny ve školském zákoně příčinou, která vede školy ke změnám svých školních vzdělávacích programů. Opět se přikláním k názoru, že tomu tak je. K tomuto tvrzení jsem dospěla na základě analýzy otázek č. 2 a 3, ve kterých ředitelé odpovídali, že legislativní změny bývají nejčastějším důvodem pro změnu současného ŠVP v jednotlivých školách.

Třetím výzkumným tvrzením je, že změny, které vedou mateřské školy ke změnám ŠVP jsou způsobeny změnami v personálním obsazení školy. Tento předpoklad se naplnil pouze částečně a k tomuto tvrzení se nemohu přiklonit vzhledem k získaným výsledkům. Pouze 20 % ředitelů se vyjádřilo, že je to jeden z důvodů, které školy vedou ke změnám ŠVP. Ze

získaných odpovědí výrazně převyšují změny RVP PV a legislativní změny, které jsou zakotvené ve školském zákoně.

Závěr

Ve své bakalářské práci se věnuji příčinám proměn školních vzdělávacích programů v předškolním vzdělávání. Analyzuji důvody, které vedou jednotlivé mateřské školy ke změnám svých školních vzdělávacích programů.

Pomocí odborných publikací, které se zabývají předškolním vzděláváním porovnávám vývoj školních vzdělávacích programů v souvislostech s vývojem vlastních strategických plánů školy.

V praktické části svojí bakalářské práce analyzuji konkrétní příčiny, které vedou jednotlivé mateřské školy ke změnám svých školních vzdělávacích programů. Formou rozhovorů a dotazníků, které jsou určeny pro ředitele mateřských škol, zjišťuji, jak tyto změny ovlivňují tvorbu těchto dokumentů, ale i samotné podmínky a průběh vzdělávání jednotlivých mateřských škol. Současně analyzuji, jaký vliv mají tyto změny na časový interval proměn ŠVP a také to, kdo se ve školách na tvorbě vzdělávacích programů podílí.

Cíl práce byl splněn.

Kurikulární reformu, která v naší zemi proběhla stejně jako v ostatních vyspělých zemích, lze chápat jako zásadní přelom ve výchově a vzdělávání a měla by směřovat ke zlepšení výsledků a kvality českého školství. V českém předškolním vzdělávání došlo po roce 1989 k zásadním změnám, které vedly k velké transformaci mateřských škol. Ta probíhala v několika fázích. Nejprve bylo třeba kriticky zhodnotit stávající situaci a překonat zažité stereotypy předchozího období, které naprosto potíralo individualitu a věkové zvláštnosti dětí předškolního věku. Teprve potom nastala doba, kdy se mohl začít utvářet prostor pro samostatnost a tvořivost učitelů.

Učitelé všech stupňů škol začali po kurikulární reformě vytvářet zcela nové koncepty vzdělávání.

První etapa práce s RVP PV však přinesla do mateřských škol spoustu nejistoty tak, jak tomu při radikálnějších změnách všeobecně bývá, ale také spoustu nepochopení. Učitelé nebyli dostatečně na tyto změny připraveni a většina měla pocit, že byli vhozeni do vody bez výraznější pomoci jak MŠMT, tak i ČŠI. Často si nevěděli rady, jak uchopit RVP, či se popasovat s tvorbou ŠVP a jeho následným využitím v praxi. Ostatně i ze současných šetření ČŠI stále vyplývá, že s tímto problémem bojují některé školy ještě i v dnešní době.

V této počáteční době scházelo učitelům systematické vzdělávání, semináře a podpora, která jim byla nabízena, byla často mimo možnosti školy. Program tak přinesl potřebné změny, ale také spoustu problémů.

„Jak v zahraničí, tak u nás však část odborníků upozorňovala na nereálnost pojetí učitele jako specialisty pro návrh, zavádění a testování školního kurikula (Dvořák, Od osnov ke standardům: Proměny kurikulární teorie a praxe, 2012). (Trojan, Řízení pedagogického procesu v současné škole, 2017, str. 50)

Straková (2013) se zamýšlí nad uchopením prvotní tvorby školních vzdělávacích programů z pohledu škol. Na jedné straně mluvíme o povinnosti tento dokument tvořit a na straně druhé, možnosti vlastnit vzdělávací program zcela jedinečný a přizpůsobený konkrétním podmínkám školy. Zásadní otázkou je, zda byli učitelé v počátku vzniku tohoto zásadního dokumentu na jeho tvorbu připraveni a odborně vybaveni a do jaké míry byl jeho vznik ovlivněn probíhající kurikulární reformou, postoji a přijetím z jejich strany.

Podle Opravilové (2016) bývá kurikulum v širším slova smyslu chápáno jako ucelený přehled toho, co všechno by si dítě předškolního věku mělo osvojit, co by mu mělo být předáno a co by ho mělo dále rozvíjet a formovat. Všechny tyto poznatky, ať už se jedná o vědomosti, dovednosti nebo návyky, jsou dětem předávány v mateřské škole, ale i mimo ni.

RVP PV je živým dokumentem, který v určitých etapách počítá se změnami a inovacemi navazujícími na potřeby společnosti, škol i dětí samotných.

„RVP PV byl vydán v roce 2004 a při jeho případné revizi by měl být brán zřetel na měnící se potřeby společnosti.“ (Splavcová, 2018, str.17)

Plánovaná revize stávajících RVP, která má být uskutečněna v různých etapách až do roku 2022, je jistě ožehavým tématem současného českého školství.

Podle Splavcové (2018) je třeba provést důkladné šetření a poté přednést návrhy a doporučení, která se budou týkat právě zmiňovaných potřebných změn RVP.

„Východiskem pro návrhy a doporučení se stala analýza relevantních materiálů, dokumentů, studií a dalších dostupných zdrojů, které vypovídají o kvalitě zamýšleného i realizovaného kurikula. To znamená o kvalitě RVP PV a jeho implementaci v praxi. Podkladovou studii bude ve své práci na úpravách RVP PV využívat odborná skupina pro revize RVP PV.“
(Splavcová, 2018, str. 5)

Základní doporučení plynoucí z výzkumného šetření

- Při tvorbě tohoto základního kurikulárního dokumentu by školy vždy měly vycházet ze svých aktuálních podmínek, ať již materiálních, personálních, tak i nezapomínat na individualitu dětí a prostředí, ve kterém je škola situována
- Lépe je přijímaný dokument, na kterém se podílí celý pedagogický sbor, než když je jim pouze předložen a očekává se jeho pochopení a implementace
- Vytvářet smysluplný dokument, který je skutečnou oporou pro pedagogy v jejich výchovně vzdělávací činnosti

Vysoká autonomie současného českého školství umožňuje školám rozhodovat o tom, jakým směrem se na své cestě za kvalitním vzděláváním vydají. Je jen na nich, jaké zvolí metody a formy práce, jak budou děti připravovat do procesu elementárního vzdělávání, ale i do života samotného.

Vytvoření takového vzdělávacího programu, který nejen splňuje požadavky rámcového vzdělávacího programu, ale současně je i škole ušitý na míru, vypovídá o konkrétních podmínkách školy, jejich prostředí, kvalitě pedagogů a individuálních potřebách dětí, to není snadný úkol.

Seznam použitých informačních zdrojů

BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. *Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-221-8.

MAŇÁK, Josef, Tomáš JANÍK a Vlastimil ŠVEC. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-7315-175-1.

OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5107-8.

PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004. ISBN 80-87000-00-5.

SPLAVCOVÁ, Hana. Podkladová studie k revizím rámcových vzdělávacích programů: Předškolní vzdělávání. *Www.nuv.cz* [online]. Praha, 2018, 2018 [cit. 2019-03-20].

SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.

SYSLOVÁ, Zora, Irena BORKOVCOVÁ a Jan PRŮCHA. *Péče a vzdělávání dětí v raném věku: komparace české a zahraniční situace*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-354-8.

SYSLOVÁ, Zora. *Jak úspěšně řídit mateřskou školu*. 2., doplněné a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Řízení školy (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-7478-859-8.

TROJAN, Václav. *Pedagogický proces a jeho řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Řízení školy (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-7478-539-9.

TROJAN, Václav, Irena TROJANOVÁ a Jiří TRUNDA. *Vybrané kapitoly ze školského managementu pro učitele*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 978-80-7290868-4.

TROJAN, Václav. *Řízení pedagogického procesu v současné škole*. Praha: Vydavatelství Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, 2017. ISBN 978-80-7290-961-2.

WALTEROVÁ, Eliška. *Školství - věc (ne)veřejná: názory veřejnosti na školu a vzdělávání*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1882-1.

Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok .. Praha: Česká školní inspekce, [199-]-. ISBN 978-80-88087-15-1.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.